

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Panafrické integrační procesy

Sabina Rašková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Panafrické integrační procesy

Sabina Rašková

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D., která mi poskytla svůj čas, přímé a odborné rady.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	HISTORICKÝ KONTEXT	4
	2.1 Koloniální vpád	4
	2.2 Dekolonizace	5
	2.3 Panafrikanismus	11
3	ORGANIZACE AFRICKÉ JEDNOTY	16
	3.1 Založení OAJ	16
	3.2 Institucionální struktura	18
	3.3 Principy a cíle organizace	19
	3.4 Řešení konfliktů v praxi	21
	3.5 Shrnutí činnosti OAJ	23
	3.6 Ekonomická spolupráce	24
4	AFRICKÁ UNIE	27
	4.1 Založení AU	27
	4.2 Cíle a principy AU	29
	4.3 Instituce	32
5	AFRICKÉ HOSPODÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ A NOVÉ PARTNERSTVÍ PRO ROZVOJ AFRIKY	36

5.1 Historie AEC	36
5.2 Vztah AEC k Africké unii.....	39
5.3 Historie NEPAD	41
5.4 Profil a cíle programu NEPAD.....	42
5.5 Investoři programu a jeho úspěchy	44
6 ZÁVĚR	47
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	51
8 RESUMÉ	57
9 PŘÍLOHY	58
9.1 Příloha č. 1	58
9.2 Příloha č. 2.....	59
9.3 Příloha č. 3.....	60
9.4 Příloha č. 4.....	61

1 ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce jsou panafrické integrační procesy, které by měly přispívat k vytvoření celoafriické identity. Africká integrace je již několik desítek let v centru zájmu tohoto obrovského kontinentu. Integrační procesy na tomto kontinentu začaly probíhat začátkem 60. let 20. století v souvislosti s Rokem Afriky, a tedy dekolonizací a vyhlášením politické nezávislosti afrických zemí. Pro toto období nově vzniklých států byla charakteristická nestabilita politických zřízení, která šla ruku v ruce s neúspěchy vůdců, kteří se snažili rozšířit svou moc o „přirozené hranice“ s podobnými geografickými a demografickými podmínkami. Mezi obyvateli se rychle začala šířit vlna „nacionalismu bez národů“, státy nebyly na získání politické a sociální nezávislosti dostatečně připraveny.

Afrika, jako rozvojový kontinent, disponuje největším počtem integračních uskupení kvůli etnické různorodosti a historickým aspektům. Dekolonizace s sebou nesla převážně ekonomické problémy, země byly závislé na kolonizačních mocnostech a po vyhlášení nezávislosti země nebyly na samostatnost připravené. Z tohoto důvodu se rozhodly vytvářet integrační uskupení a vstupovat do nich.

Cílem mé bakalářské práce je zachytit zásadní myšlenky panafrických integračních procesů z historického i současného hlediska. Výzkumnou otázkou této práce bude analýza rozdílů integračních uskupení z 60. let a z let 90., kdy začala další vlna ambiciózních panafrických procesů po dosti neúspěšných a neefektivních pokusech s regionálními integracemi. Budu se tedy zajímat o rozdíly mezi první a druhou vlnou panafricanismu a zhodnotím vytyčené integrační cíle. V 90. letech došlo k revidování dosavadních smluv, či k vytvoření nových smluv za účelem sjednocení regionálních uskupení do jedné panafrické

nadnárodní soustavy. Některá uskupení se inspirovaly úspěšným modelem Evropské unie.

V kapitole následující po úvodu se zaměřím na počátek a nezbytný historický kontext panafrických integračních procesů. Mezi hlavní pojmy, kterým budu věnovat pozornost, patří dekolonizace, Rok Afriky, koloniální mocnosti a sjednocení. Další část bude popisovat Organizaci africké jednoty jako první panafrický pokus o sjednocení Afriky, na ni navazuje strukturou Evropské unie inspirovaná Africká unie. Ta je nejnovějším pokusem o integrující panafricanismus. Poslední kapitolu budu věnovat ekonomické spolupráci, a to organizaci Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD) a Africké hospodářské společenství (AEC). V závěru shrnu celou práci, zhodnotím dosažené výsledky a odpovím na výzkumnou otázku.

Panafrické integrační procesy, jejichž počátek datujeme do 60. let, jsou rozsáhlým a dlouhodobým tématem, o němž byla napsána řada dokumentů a zdroje jsou tudíž dobře dostupné. Budu čerpat převážně z knižních zdrojů, cizojazyčných odborných článků a oficiálních stran a dokumentů dílčích integračních uskupení.

Nyní bych ráda objasnila teoretické pojmy, které ve své práci často zmiňuji. Panafricanismus je filozofický směr založený na politické integraci celého afrického rozvojového kontinentu. Na jeho idejích byla založena integrace v 60. letech. Síla panafricanismu pomáhala překlenout různorodé a mnohdy protichůdné zájmy etnických skupin, různých sociálních vrstev a rodících se národů, pod jeho záštitou je možné dosáhnout nezávislosti v boji proti kolonialismu až do vytvoření jednotného afrického vedení (Volenec, 2004: 6). Cílem tohoto směru bylo vytvoření celokontinentální federální vlády se společnými institucemi a

výchozím předpokladem pro úspěšnou realizaci tohoto cíle bylo vytvoření Organizace africké jednoty se zaměřením na ekonomickou spolupráci (Adamcová, Gombala, 2001: 16). Zástupci afrického kontinentu jsou si vědomi toho, že myšlenka panafricanismu s sebou nese obrovský potenciál a možnost efektivně využít sílu všech států Afriky. Již v 70. letech bylo více než jasné, že skrze panafricanismus cesta nepovede. Jednalo se o příliš nereálný projekt a myšlenka panafrické solidarity mýtem.

Pojem integrace se začal používat převážně od 50. let 20. století a synonymem tohoto pojmu je sbližování, spolupráce, sdružení, propojení, přičemž je hlavní důraz kladen na sjednocování, kterého je dosahováno postupnými kroky. Pro charakterizaci stupně integrace bylo vytvořeno členění na integrační stupně (Honová, 2007: 11–14).

V závěru této práce shrnu základní informace týkající se panafrických integračních procesů. Zhodnotím, zda se mi podařilo splnit daný cíl bakalářské práce a zamyslím se nad perspektivami afrického kontinentu v panafrickém měřítku.

2 HISTORICKÝ KONTEXT

2.1 Koloniální vpád

Již od 15. století drancovaly země světa Afriku a získávaly vzácné komodity jako africké zlato, koření a slonovinu (Nkrumah, 1963: 13). Evropské pronikání na africký kontinent probíhalo postupně skoro celé 19. století. V posledních dvaceti letech tohoto století se kolonizace velmi urychlila a evropské mocnosti si velkou rychlostí rozdělily africká území, o která soupeřily mezi sebou. Lidový odpor Afričanů se projevoval o mnoho silněji v porovnání s obsazením území např. v Indii (Ilfie, 2001: 228–234). Postupem času měli Afričané dopomoci západním panovníkům a obchodníkům zbohatnout (Nkrumah, 1963: 13). To šlo natolik rychle, že před začátkem první světové války byla Afrika kompletně rozdělena. Na kontinentě existovaly jen dvě nezávislé země, a to Libérie od roku 1847 a Etiopie, známá svou dlouhodobou tradicí nezávislosti (Ilfie, 2001: 233). Za koloniální nadvlády se částečně rozvíjela ekonomika afrických zemí, ovšem ve prospěch koloniálních mocností. Ekonomický rozvoj nebral ohled na zájmy a potřeby Afričanů. Africký kontinent byl drancován ku prospěchu imperialistických zemí těžbou nerostů, surovin strategického významu, plantážním hospodářstvím. To způsobilo státům vážné ekonomické následky a nenahraditelné škody v oblasti životního prostředí. Struktura průmyslu a zemědělství v zemích (s výjimkou Jihoafrické unie) nesplňovala potřeby pro samostatný vývoj afrických států a Afriky jako celku. Chyběla taková odvětví, která by byla zárukou samostatného rozvoje Afriky, a to moderní průmysl strojírenský, elektrotechnický (Lacina, 1987: 114–115). Všechny země byly chamtivé a nedbaly na lidské potřeby, práva a svobody. Kolonizace se v zemích lišila jen nepodstatnými detaily. Bez ohledu na použité prostředky byl cíl kolonialismu vždy stejný – koloniální útlak, otroctví a využívání Afričanů

(Nkrumah, 1963: 13). Nesmíme opomenout na geopolitické a strategické důvody, které výrazně přispěly k získání větší prestiže mezi mocnostmi (Nálevka, 2004: 15).

Pokud to vezmeme z jiného pohledu, tak nemůžeme opomenout dlouhodobý civilizační vliv mocností na své africké državy. Mocnosti dokázaly vybudovat infrastrukturu a rozšiřovaly své kulturní a edukační hodnoty (Nálevka, 2004: 16). Tím kolonialisté obhajovali svoji expanzi na kontinentu před světem ve chvíli, kdy se obchod s otroky a využívání Afričanů staly nelegálními. Africká kultura začala být prezentována jako zaostalá a primitivní, a proto bylo nutné šířit křesťanství a evropské hodnoty. Přestože Afričané zastupovali vysoce sofistikovanou kulturu, jež neaspirovala na příliš velký duchovní a materiální pokrok, tak to nebyl důvod k tomu, aby se země nechala ovládat koloniálními mocnostmi (Nkrumah, 1964: 62–63). Kolonialisté nejprve museli vytvořit politické struktury, poté mohli rozšiřovat svůj vliv dále do ekonomických a hospodářských struktur až po rozšiřování svých ideologií na tolik rozdílnou africkou společnost. Bylo uskutečněno nespočet povstání proti koloniální nadvládě, ale dominance a síla mocností byla neporazitelná.

2.2 Dekolonizace

Africké politické prostředí změnil západní vliv a vzdělání. Již roku 1918 se začala formovat osvobozenecká hnutí na severu Afriky, kdy se egyptští nacionalisté začali pokoušet o nezávislost na mírové konferenci. Britské impérium povolilo své sevření až roku 1922, aby se vyhnulo dlouhodobým represím a prohlásilo Egypt za nezávislé území, přestože si ještě udrželo vliv v okolí Suezského průplavu (Ilfie, 2001: 276). Jihoafrická unie byla před druhou světovou válkou čtvrtým nezávislým územím Afriky.

Možná revize versailleského systému vyvolala od počátku 2. světové války úvahy o naprosto novém uspořádání světa po ukončení tohoto konfliktu. Stávající řád byl založený na nadřazenosti tradičních evropských mocností a kolonialismu (Klíma, 2012: 265). Pro poválečné uspořádání světa měla zásadní význam Atlantická charta z roku 1941, která stanovila právo všech národů na to, aby si zvolily formu vlády, kterou chtějí na svém území. Ale tito spojenci nedokázali nalézt shodu o tom, jaký bude osud nezávislých území. Britové požadovali obnovení status quo z předválečného času, zatímco Američané požadovali politickou samostatnost kolonizovaných území (Nálevka, 2004: 20–21). Změna ve světě přišla s koncem 2. světové války poražením fašismu. Došlo k vytvoření systému kolektivní bezpečnosti, kdy v návaznosti na Atlantickou chartu vznikla Charta Organizace spojených národů, která požadovala pro všechny národy právo na sebeurčení a samosprávu (Klíma, 2012: 270).

Většina států ale neměla bezprostředně po válce kapacity pro vytvoření svobodných států, a proto byly ve státech často zavedeny diktatury. Nově vzniklé státy čelily řadě negativních faktorů, osidlovala je různá etnika bez společné identity, státy ovlivňovaly politické strany evropského typu, které nekohabitovaly s pojetím místní politické kultury a africká elita prozatím nebyla schopná naplno převzít moc a koloniální administrativu. Ve světě držely moc v rukou „nekolonialistické“ mocnosti USA a SSSR. Dekolonizační proces v Africe vyvolal naděje USA a SSSR, které mohly rozšiřovat svoji ekonomickou a ideologickou sféru vlivu (Klíma, 2012: 273–276). Na zasedání Valného shromáždění OSN roku 1960 předložil SSSR návrh na bezpodmínečnou likvidaci koloniálního systému. SSSR dokonce požadoval vytvoření komise, která by měla dohlížet na uplatňování návrhu ve spojení s deklarací Valného shromáždění OSN (Ministerstvo zahraničního obchodu, 1962: 1).

Dekolonizace britských držav probíhala díky nepřímému způsobu vládnutí velmi klidně, zatímco dekolonizace francouzských, belgických a portugalských kolonií probíhala násilně kvůli geopolitickému a hospodářskému významu kolonizovaných území (Záhořík, 2010: 19). Dekolonizaci první generace započala Libye již roku 1951, přičemž tato vlna vyvrcholila Rokem Afriky v roce 1960 a byla ukončena založením Organizace africké jednoty roku 1963 (Klíma, 2012: 275). Rok Afriky se stal významným mezníkem, kdy 17 bývalých kolonií dosáhlo samostatnosti (Lacina, 1987: 113). Po ukončení první dekolonizační vlny byla Afrika konfrontována s procesy, které popíraly ideje o prosperitě a štěstí nezávislých států. Většina nově vzniklých států se dostala do neřešitelných ekonomických, politických a bezpečnostních situací (Klíma, 2012: 327). Dekolonizace druhé generace začala v 60. letech a dokončila započatý proces. Dekolonizace třetí generace se týkala pouze výjimečných a právně složitých případů a skončila s pádem apartheidu, získáním nezávislosti Namibie a Eritrei v 90. letech (Klíma, 2012: 275–276). Paradoxně prosperovala území Afriky, která delší dobu odmítala dekolonizaci a odolávala státnímu převratu. To nebylo dlouhodobě udržitelné díky tlaku ze strany zvláštního výboru OSN pro dekolonizaci, ale především nátlaku soupeřících supervelmocí USA a SSSR ovládajících veřejné mínění a média. Málokterý stát dokázal své nově nabyté svobody využít pro blahobyt svých občanů. Dekolonizace s sebou přinesla celou řadu problémů, osvobozená území byla nestabilní, umělé státy trpěly složitou etnickou heterogenitou. V časech těsně před dekolonizací stihly koloniální mocnosti vytvořit v afrických zemích rozvojové modely či investiční programy prospěšné pro jejich budoucí vývoj. Tyto zatím křehké struktury nezávislé země často odvrhly a hledaly oporu v supervelmocích a jejich satelitech, které ale měly své vlastní ekonomické zájmy a ideologie. Do správy země nastoupila nezkušená a

často nekvalifikovaná místní byrokracie, která neměla rozvojové ambice. Tradiční struktury byly odsunuty a s tím i řešení kolize etnického společenství. Důsledkem těchto událostí se v zemích etablovaly sobecky angažované režimy, brutální diktatury, převraty, občanské i mezistátní spory, migrace a především bída končící velkými hladomory. Přetrvávající koloniální či bělošské režimy tím dostaly důvod k vyvolání konfliktů. Zátíží těchto konfliktů dotvářela studená válka. Dříve slíbená pomoc světa byla odložena se vznikem konfliktů jako válka ve Vietnamu, boj o ropné zdroje. Afrika již neprofitovala ze slíbené podpory mocností (Klíma, 2012: 327–328). Okolo roku 1975 tvořily většinu Afriky nezávislé státy. Stabilní byly pouze ty, které udržovaly nadále dobré vztahy s koloniálními mocnostmi, jež je podporovaly.

Důvodem proč státy nebyly dostatečně prosperující a úspěšné, je povaha a struktura postkoloniálních států, které nedisponují vnitřní suverenitou, a nepodařilo se jim sloužit zájmům afrického lidu. Získáním politické nezávislosti státy pouze vyměnily elity u moci. Stát sloužil jako nástroj násilí, jeho ukotvení ve společnosti bylo příliš mělké a vůdci spoléhali na dodržování pravidel pomocí nátlaku (Ndlovu-Gatsheni, 2012: 71–89). Dekolonizace proběhla natolik rychle, že nedošlo k ekonomickému a politickému zajištění států. Naopak došlo k přetrhání dlouho budovaných vazeb. Do určité míry hrdé Afričany naplňovala svoboda, ale po dekádách relativně úspěšného ekonomického rozvoje nastaly i hladomory. Soubor demokratických, ekonomických, politických i jiných faktorů vedl k tomu, že je Afrika tvořena velkým množstvím „zhroucených států“ (Klíma, 2012: 407–409).

Vládnoucí privilegované vrstvy záhy opustily ideje národně osvobozenického hnutí a daly přednost vlastnímu obohacení a egoistickým zájmům. Elity nebyly schopné převzít státní administrativu,

natož pak vyřešit akutní sociálně-ekonomické problémy spojené se zděděnou státně územní strukturou, která neodpovídala přirozeným hranicím, a rozdělené kmeny požadovaly řešení situace, ale hranice států a integrita byly prohlášeny za neměnné a jakákoliv územní změna musela být případně odsouhlasena oběma zeměmi kvůli tomu, aby nedošlo k řetězové reakci na celém kontinentu a k permanentním krvavým konfliktům a anarchii (Volenec, 2004: 8–9). Našla se ale i řada takových zemí, které díky své pevně stanovené identitě našly perspektivy přežití, rozvoje a budoucí prosperity. Jednotícím prvkem se stala například etnická, náboženská, či kulturní jednota existující spíše v menších zemích jako Kapverdy (Klíma, 2012: 408). Historicky kolonizovaný stát postrádá tři atributy moderního státu, a to svrchovanost, nacionalismus a vnější nezávislost. Kolonizované africké státy nikdy nezměnily svou strukturu a nedokázaly vytvořit občanskou společnost. Francouzské kolonie neměly po získání samostatnosti žádnou kontrolu nad zahraniční, měnovou a obrannou politikou. Bývalé anglofonní části Afriky byly nucené podepsat smlouvy o zachování některých pozemků a dolů v rukou evropských mocností i po osamostatnění. Ústavy byly přepsány odcházejícími koloniálními vůdci, občané byli přesvědčováni, že svobodného státu dosáhnou tvrdou prací a odříkáním. Svoboda pro stát znamenala umožnění vstupu do členství v mezinárodních společenstvích. Získáním nezávislosti státy nezískaly svobodu, protože nadnárodní společnosti a metropolitní vlády nadále kontrolovaly africkou ekonomiku se svojí družinou afrických vůdců, ti řídili africké dění pomocí globálního kapitálu. Afričtí vůdci byli sami „dálkovým ovládním“ mocných vůdců z Evropy a Ameriky. Nové elity států politicky mobilizovaly etnicitu obyvatelstva budováním volebních obvodů jako prostředek vyjednávání moci, na druhé straně stály masy rolníků a dělníků, které bojovaly za ekonomickou stabilitu a získání tzv. „druhé nezávislosti“ svržením současného vedení

moci (Ndlovu-Gatsheni, 2012: 71–89). Pozitivní zprávy přicházející po dekolonizaci Afriky byly málo kritické a radost z vytvoření nezávislých států překryla jejich špatnou kvalitu.

Svět byl naladěný na euforickou vlnu, což přispělo k iluzi svobody a mýtům dekolonizace. Ti lidé, kteří zpochybňovali kvalitu dekolonizace, byli rychle označeni za zrádce a nepřátele postkoloniálních států. Museli uprchnout do exilu, nebo byli zadrženi, ne-li zcela zlikvidováni. Současně byli odstraněni kritičtí intelektuálové a elity, které se snažili vytvořit opoziční politické formace. Bezprostřední prospěch z dekolonizace nepatřil běžným občanům, ale elitám u moci, pouze z nich se stali plnohodnotní občané. Hojně využívanou možností obyvatel byla migrace využívaná vzdělanějšími lidmi (učitelé, zdravotní sestry, lékaři). Tuto skupinu často následovali i méně vzdělaní, či nekvalifikovaní lidé, kteří už nechtěli snášet následky sociálně-ekonomických a politických krizí. Migrace ze země je jednou ze strategií zaměstnaných Afričanů uniknout politickému pronásledování, ekonomické krizi a jiným formám útlaku. Menšinové skupiny byly často odděleny od vlastních národů a historie, kultury a jazyka, obyvatelé museli snášet „otroctví hranic“. Dalším případem jsou pokusy o vojenské převraty. V některých zemích Afričané reagovali na krizi tím, že byly vytvořeny alternativní a paralelní systémy pro odbytí lidských potřeb, příkladem je černý a šedý trh (pašování, korupce a využívání alternativních metod spravedlnosti). Další formy odpoutání se od státu mohou být učiněny skrze náboženství, magii, kult osobnosti, ale i skrze umění (Ndlovu-Gatsheni, 2012: 71–89). Od počátku 90. let, po rozpadu SSSR a zhroucení komunistických režimů ve východní Evropě, hledaly režimy cestu k demokracii (často jen na oko pro mezinárodní společenství). Z názvu republik mizelo slovo „lidová“, měnily se ústavy a názvy politických stran. Ale žádný africký ani mezinárodní

orgán nedokázal zabránit obrovským konfliktům v Somálsku a genocidě ve Rwandě (Klíma, 2012: 409). Některé autoritářské režimy jedné strany se rozpadly pod tíhou odporu občanské společnosti a opozičních sil. Na začátku 90. let dochází k politickému znovuzrození, zvýšení transparentnosti, odpovědnosti a předvídatelnosti politiky. V roce 2000 se projednával nový kontinentální a globální konsensus pro podporu demokratizace a rozvoje. Tato „výzva“ byla podpořena novou generací afrických vůdců, kteří byli méně autoritativní a méně dogmatictí než duchovní vůdci z 60. let a vojenští vůdci z let 70. Z krizové situace se Afrika začala sbírat až na počátku 21. století. V současné době je dodržování principů demokracie jedním z předpokladů pro ekonomickou podporu. Světová banka, MMF a Africká rozvojová banka se připojily k boji za demokracii a finanční pomoc podmiňují pokrokem věcí veřejných. Do čela států se dostali noví vůdci odhodláni plnit populární demokratické požadavky. Byla vytvořena struktura institucí pro úspěšný ekonomický rozvoj a demokracii. Stát se v okamžiku stává jedinou institucí, která může řídit přerozdělování zdrojů, je prostředkem ekonomického rozvoje a poskytovatelem svobody a bezpečí pro své občany (Ndlovu-Gatsheni, 2012: 71–89). Afričané kladli velký důraz na prezentování své historie. Kolonizaci bylo potřeba vnímat jen jako negativní kapitolu v dějinách, ale Afrika musela být prezentována jako kontinent s vlastní integritou a historií. Dekolonizaci musí africká společnost vnímat jako obrovský krok dopředu, jen tak mohlo dojít k rekonstrukci Afriky a vzniku samostatných zemí (Nkrumah, 1964: 63–64).

2.3 Panafrikanismus

První myšlenky panafrikanismu můžeme hledat u aktivistů jako Toussaint L' Overture, Olaudah Equiano a Ottobah Cugoano v 18. století. Byli to průkopníci boje proti rasismu a otrokářskému útlaku.

Panafricanismus se proměňoval v čase, obsahoval mnoho nápadů, činností a hnutí oslavujících Afriku, nechtěl se smířit s útlakem a otroctvím a oponoval rasismu. V 19. století panafricanismus pokračoval bojem proti sociálnímu darwinismu – Martin R. Delany a Edward W. Blyden volali po skutečném návratu do Afriky. Frederick Douglass byl americkým neúnavným bojovníkem proti otroctví a dosažení uznání lidských a občanských práv Afričanů (Adi-Sherwood, 2003: 214–217). Z výše uvedeného musíme konstatovat, že panafricanismus nevznikl v Africe, nýbrž v Americe. Potomci černých otroků nuceni k práci v Americe věřili, že se po zrušení otroctví budou moci do své vlasti vrátit (Lacina, 1987: 138). Na západní polokouli byli otroci odtrženi od své vlasti, národních a kulturních identit. V panafricanismu viděli možnost navrácení ke své původní africké identitě. H. Sylvester Williams z Trinidadu roku 1897 v Londýně vytvořil panafrické hnutí Africká asociace, jež se zabývala životními podmínkami Afričanů, na stejném místě byla o tři roky později zorganizována první panafrická konference zabývající se tímto tématem. Konference zavedla termín panafricanismus a stanovila, že se Panafrický kongres stane kontrolním a sdružujícím orgánem pro všechny organizace, které dbají na ochranu a vzdělávání lidí s africkým původem. Dále pak měl být panafrický kongres svolán každé dva roky (Ledwidge, 2008: 1–32). Tato první konference byla považována za vyvrcholení panafrických snah, do konce druhé světové války se konaly už jen další tři panafrické kongresy. Jelikož probíhaly ještě za dob nedotknutelného kolonialismu, byly prosazeny jen omezené požadavky s hlavním cílem zlepšení života využívaných Afričanů v koloniích (Lacina, 1987: 138). V průběhu 30. let 20. století byl panafricanismus silně ovlivněn spojením ideologií marxismu-leninismu. To se odrazilo i na podobě panafricanismu, jehož nejznámější představitelé té doby byli William E. B. Du Bois, George Padmore, Marcus Garveye (Adi-Sherwood, 2003: 214–217). Poslední

zmiňovaný černošský sionista M. Garvey se svými stoupenci podporoval ideu návratu černochoů, ti do poloviny 20. let 20. století vytvořili konkrétní organizační předpoklady pro převoz miliónů černochoů z USA do Libérie (Lacina, 1987: 138).

Centrem ideového směru a později hnutí panafricanismu se stala Afrika až po roce 1945, kdy se sešel již pátý Panafrický kongres v britském Manchesteru pod záštitou významných osobností jako: William E. B. Du Bois, Jomo Kenyatta, Kwame Nkrumah (Klíma, 2012: 270). Panafricanismus v té době usiloval o sjednocení osob afrického původu a o osvobození celé Afriky od koloniální nadvlády a bílé menšinové vlády. Africkou společnost můžeme rozdělit na tři segmenty – tradiční, islámská a křesťanská společnost rozšířená evropskými kolonialisty. Bylo tedy potřeba ideologie panafricanismu, která upozadí konkurenční ideologie a segmenty společnosti a sjednotí dynamický kontinent v jeden homogenní celek vedoucí k neustálému pokroku. Člověk je v Africe považován především za duchovní bytost, která disponuje důstojností a hodnotami. Pro Afričany nebyla primárním cílem politická spravedlnost a moc, nýbrž dobré životní podmínky (Nkrumah, 1964: 68–69). V tomto duchu přispěl panafricanismus k nezávislosti Ghany pod vedením Nkrumaha a byl vzorem pro ostatní země, které se upnuly k vidině nezávislosti. Panafricanismus již přestával být pouze snem amerických černošských intelektuálů. Představitelé národně osvobozenického hnutí měli dle Nkrumaha a jeho stoupenců vytvořit z konsolidovaných regionálních seskupení, federací a konfederací Spojené státy africké s vlastními jednotnými politickými, hospodářskými, vojenskými a kulturními institucemi (Lacina, 1987: 139). Ty však vytvořeny nebyly, ale panafricanismus se promítl ve vytvoření Organizace africké jednoty roku 1963. To můžeme považovat za vyvrcholení první vlny panafricanismu.

Organizace měla zabránit neokolonialismu, kterému se dle Nkrumaha nemohly vyhnout všechny státy, které nepodpořily ideu společné hospodářské a obranné politiky. Takováto politická unie by vytvořila štít proti hrozbám, které ohrožovaly nově vzniklé státy (Nkrumah, 1963: 17). Ale integrační snahy více či méně selhávaly. Některé základní cíle panafricanismu se neuskutečnily, a to díky tomu, že boje za vytvoření jednotné a silné Afriky zbavené sil imperialismu, neokolonialismu a rasismu, probíhaly v nepříznivých mezinárodních podmínkách. Ideály panafricanismu se dostávaly do konfrontace se silným nacionalismem nastupující elity a dosud nekonsolidovaných národů. Rozvoj brzdily také předsudky, tradice a přežitky. Mezi africkými vůdci v dobách panafricanismu existovala osobní rivalita. Při uplatňování politiky panafricanismu se vůdci lišili metodami a tempem realizace. Již zmíněný Nkrumah byl natolik radikální, až byl obviněn z přílišné ctižádostivosti z toho důvodu, že chtěl pomocí reformy rychle sjednotit Afriku. Historicky se panafricanismu uchytil v koloniích anglofonních zemí a špatně se rozšiřoval díky působení panarabismu a panislamismu v severní Africe a ve frankofonní Africe též, ta prosazovala koncepci négritude (Lacina, 1987: 139–141). Jedná se o koncepci oslavující černošství a snaží se v osvobozené Africe vzkřísit kmenovou jednotu. Négritude pod vlivem marxismu rozvíjela myšlenku politické revoluce jako předpoklad pro kulturní revoluci. Stoupenci odmítali kapitalismus a křesťanství a vraceli se k autentické Africe a k jejím kulturním hodnotám v čase. K pozitivním výsledkům první vlny panafricanismu patří vytvoření řady unií a předpokladů pro rozšíření integrace. Afrika se shodla diplomaticky a částečně i vojensko-politicky na způsobu dovršení dekolonizace. Panafricanismus byl podporován skrz kulturu a napomáhal při zakládání celoafričských institucí. V mezinárodním měřítku však ztratil dynamiku a mnoho let stagnoval (Lacina, 1987: 139–141).

Po skončení bipolární konfrontace byl africký kontinent vyplněn slabými a zhroutenými státy. O ekonomické stabilitě Afriky nemohla být počátkem 90. let řeč. Kontinent potřeboval vytvořit dobrou infrastrukturu, repatriovat uprchlíky a vytvořit demokratické struktury s řádnými volbami. V souvislosti s vyřešením vnitřních konfliktů se začalo znovu hovořit o obnovení panafrických myšlenek. V roce 1993 se konal summit OAJ v Káhiře, kde OAJ odsouhlasila zřízení mechanismu pro předcházení konfliktům, případně jejich řešení. To byl rozhodně krok ke znovu posílení panafrických myšlenek. Státy věřily, že by tento mechanismus mohl přinést mír a stabilitu v Africe (Shimming, 2003). Ten se promítl v ekonomické, sociální a politické integraci. Proběhla tzv. africká renesance, o kterou se zasloužil jihoafrický prezident Thabo Mbeki společně s dalšími vůdci. Roku 1997 představil body tvořící renesanci: sociální soudržnost, demokracie, ekonomická přestavba, růst a posledním bodem by se měla Afrika stát významným hráčem geopolitických záležitostí. V říjnu 1999 byl v Pretorii založen Africký renesanční institut (ARI), zaměřený na rozvoj Afričanů, zdroje, vědu, techniku, zemědělství, výživu, zdravotnictví, kulturu, obchod, mír. Tento program měl přinést významné ekonomické výsledky a bez africké jednoty a víru v panafricanismus by to možné nebylo. V duchu africké renesance se v roce 2009 konal v Alžírsku panafrický kulturní festival. Nutno podotknout, že podobná oslava afrického národa se konala již před dlouhými čtyřiceti lety v roce 1969 (Musabayana, 2013).

3 ORGANIZACE AFRICKÉ JEDNOTY

3.1 Založení OAJ

Panafrická jednota vedla ke vzniku politických seskupení již svobodných afrických států, z nichž dvě převažovaly a jednaly spolu. Casablanská skupina vznikla za účelem obrany proti kolonialismu a nekolonialismu pomocí africké jednoty. Casablanská skupina byla revoluční, obhajovala vytvoření Spojených států afrických s centralizovaným velením. Pro státy by to znamenalo částečně se vzdát své těžce nabyté suverenity. Vedle této skupiny vznikla Monrovijská skupina, ta obhajovala gradualistický přístup, zdůrazňovala význam nezávislosti, integrity a suverenity každého afrického státu postupnými kroky. Na rozdíl od Casablanské skupiny viděla Monrovijská skupina budoucnost úspěšného sjednocení skrze ekonomickou integraci, nikoliv politickou spolupráci (Rechner, 2006: 543–576). Obě skupiny proti sobě brojily a snažily se získat více příznivců. Na pomezí mezi těmito skupinami stál první guinejský prezident Sékou Touré a císař Haile Selassie (Boateng, 2013: 142–147). Roku 1963 už bylo jasné, že výsledkem jednání dvou skupin bude vznik Organizace africké jednoty¹. Jedním z iniciátorů založení OAJ na konferenci představitelů afrických zemí² byl i K. Nkrumah. Ten považoval za primární krok sjednotit regiony a vytvořit celokontinentální vládu (New African, 2013: 132–137) včetně parlamentu, společné armády a společnou centrálně plánovanou ekonomiku. Druhý návrh Charty OAJ předložil i císař H. Selassie, tento dokument měl kopírovat strukturu Organizace amerických států. Znamenalo by to vytvoření volnějšiho uskupení států, než jaké si

---

¹ Členské státy OAJ na mapě viz příloha č. 1.

² Fotografie z konference představitelů viz příloha č. 2.

představoval Nkrumah. Císař Selassie ve svém gradualistickém návrhu odkazoval na fungující model Organizace amerických států a Svazu socialistických republik. (Padelford, 1964: 521–542). Přijetí císařova návrhu znamenalo, že zakládající listina OAJ neodrážela Nkrumahovi myšlenky a na jejím základě bylo vytvořeno seskupení suverénních států (Boateng, 2013: 142–147).

OAJ byla založena v etiopské Addis Abebě, neboť císař Haile Selassie se těšil ve světě obrovské přízni, a sama Etiopie je stát s politickou samostatností a dlouhotrvající nezávislostí s výjimkou krátkodobé okupace ze strany Itálie (Záhořík, 2010: 33–34). Tyto faktory zajistily Etiopii zvláštní postavení mezi zbylými rozvojovými státy, hrdinný boj etiopského lidu dokonale využil císař v politicko-zahraničních vztazích. Sídlo OAJ v Etiopii představovalo pro tento stát velkou prestiž. Císař byl brzy po ustanovení OAJ požádán, aby působil v roli arbitra v marocko-alžírském pohraničním sporu, tím se císaři dostalo velkého uznání a státy se na tuto osobu obracely i mnoho let po založení OAJ. OAJ od počátku založení vystupovala za africkou jednotu i v rámci OSN a Hnutí nezúčastněných (Lacina, 1987: 548–549).

Africké státy neměly dostatečně vyvinuté sociální a národní struktury společnosti (Volenec, 2004: 6). OAJ byla založena v době, kdy ještě třetina zemí byla kolonizována a v Jižní Africe bojovali domorodí občané za svá práva a rovnost. Do té doby byly dokonce i již nezávislé země ohrožované imperialismem, separatistickými aktivitami a ekonomiky těchto zemí byly neustále pod kontrolou koloniálních mocností (He, 2013: 13).

3.2 Institucionální struktura

OAJ plnila svoji funkci pomocí čtyř hlavních organizací – Shromáždění hlav států a předsedů vlád, Rada ministrů, Generální sekretariát, Komise pro mediaci, usmiřování a arbitráže.

Shromáždění hlav států a předsedů vlád bylo nejvyšším orgánem OAJ. Probíhala tam diskuze o věcech společného zájmu Afriky, cílem orgánu bylo koordinovat a harmonizovat OAJ. Tato instituce přezkoumávala strukturu, funkce a akty všech orgánů OAJ. Zástupci se scházeli nejméně jednou za rok na summitech převážně v hlavních městech států. Mohla probíhat i výjimečná setkání na základě žádosti některého z členských států. Pro odsouhlasení rezoluce byla potřeba dvou třetinová většina členských států. Každý členský stát disponoval jedním hlasem (Humanrights, 2010).

Rada ministrů se skládala z ministra zahraničních věcí jmenovaného samotným členským státem. Rada se scházela minimálně 2 krát ročně. Opět platí, že pokud odsouhlasila návrh dvěma třetinami členských států, tak mohla probíhat i výjimečná zasedání. Rada ministrů připravovala agendu pro Shromáždění. Každý členský stát disponoval jedním hlasem a hlasy všech států měly stejnou váhu. Všechny rezoluce musely být odsouhlaseny prostou většinou členů Rady ministrů (Humanrights, 2010).

V čele generálního sekretariátu stál generální tajemník, který musel být jmenovaný Shromážděním hlav států. Generální sekretariát byl hlavní administrativně-správní institucí. Sekretariát kontroloval, zda jsou dokumenty, předpisy a záležitosti řešeny v souladu s Chartou OAJ. Sekretariát nesmí při výkonu svých povinností vyžadovat ani přijímat

pokyny od žádného členského státu ani jiné organizace a nesmí jimi být ovlivňován (Humanrights, 2010).

Posledním orgánem byla Komise pro mediaci, usmiřování a arbitráže, která měla dohlížet na to, aby se veškeré spory mezi členskými státy urovnávaly mírovými prostředky (Humanrights, 2010).

OAJ zřídila ještě tři speciální komise: Hospodářskou a sociální komisi; Vzdělávací, vědeckou, kulturní a zdravotní komisi; Obrannou komisi. Každá specializovaná komise se skládala z příslušného ministra daného sektoru nebo jeho zmocněnce (Humanrights, 2010).

3.3 Principy a cíle organizace

Zakládající listina OAJ obsahovala sedm základních principů, a to rovnost všech členských států, respekt k svrchovanosti a územní celistvosti každého státu, právo na nezávislou existenci každého státu a princip nezasahování do vnitřních záležitostí států, mírové řešení sporů, bezvýhradné odsouzení politického útoku ve všech formách, absolutní oddanost k celkové emancipaci afrických území, které jsou stále závislé (New African, 2013: 132–137). OAJ Charta také výslovně podpořila zásady Charty OSN a práva zakotvená ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Pokud to převedeme do praxe, znamenalo to spolupráci v politice a diplomacii, nedílnou součástí byla hospodářská kooperace včetně otázek dopravy a komunikace, nezbytná spolupráce v oblasti vzdělávání, kultury, vědy a techniky a nemohly chybět ani otázky týkající se zdraví, hygieny a obrany Afriky (Rechner, 2006: 543–576). Mezi cíle organizace patřilo vytvoření společného ekonomického a průmyslového programu, společného trhu a měnové zóny pod záštitou centrální banky, měla být vytvořena společná zahraniční a obranná politika s jednotnou armádou a velením (Müller, 2001).

OAJ reprezentovala kompromis mezi různými pohledy na africkou jednotu, mezi těmi, kteří používali africkou jednotu jako symbol revolučního hnutí a těmi, kdo smýšleli o organizaci jako o alianci mezi svrchovanými státy, jež má chránit své nově získané postavení ve světě (Wallerstein, 1966: 774–787). Vzhledem ke zkušenostem z koloniální nadvlády nebyly africké země příliš ochotné postoupit jakoukoliv formu kontroly nad jejich vnitřními záležitostmi. OAJ nemohla na základě zakládající listiny zasahovat do konfliktů uvnitř států. To z Afriky udělalo zemi s pověstí neustálých sporů. Respektování suverenity států a zásada nevměšování zakotvená v Chartě Organizace africké jednoty odráží podobnost některých ustanovení Charty OSN. Ta měla významný vliv na myšlení afrických vůdců, kteří pracovali na chartě OAJ, napodobila Chartu OSN. Samotná organizace OSN podporovala mezinárodní spolupráci, solidaritu mezi africkými státy a také jejich sebeurčení a samosprávu. Charta OSN a OAJ se lišily v jednom podstatném ohledu, v Chartě OSN je výslovně uvedeno, že mezinárodní mír a bezpečnost jsou hlavními prioritami, zatímco v Chartě OAJ toto není. I když bylo nutné k dosažení cílů OAJ disponovat mírem a bezpečností, nebylo to pro africkou organizaci prioritou. Princip nevměšování se do vnitřních záležitostí členských zemí je obsažen v zakládajících listinách obou organizací, ale pouze OAJ princip rigidně dodržovala (Rechner, 2006: 543–576). Je to jeden z hlavních důvodů, proč OAJ nedokázala hlouběji splnit své cíle. Dalším důvodem je fakt, že kontinent byl silně hospodářsky a politicky roztříštěný (Müller, 2001) a územní hranice nedotknutelné, přestože nerefletovaly hranice přirozené. Změna hranic byla natolik citlivým tématem a nedotknutelnou zásadou listiny OAJ, že tato organizace mlčky zakazovala jakoukoliv činnost, jež by mohla ohrozit územní celistvost (nejen zákaz činností, které představují hrozbu nebo použití síly jako v případě Charty OSN). Respektování územní celistvosti členských států

vedlo po vyhlášení nezávislosti k přijetí principu „*uti possidetis*“³ (Rechner, 2006: 543–576).

3.4 Řešení konfliktů v praxi

Uvedme si ale příklad občanské války v Nigérii roku 1967, kdy OAJ vytvořila výbor, ve kterém se politicky zapojila a podporovala nigerijskou vládu. OAJ se snažila udržet situaci v Nigérii, aby nedošlo k narušení míru, jednoty a územní celistvosti Nigérie. Po vítězství federální vlády Nigérie uznali rebelové výsledek a roli OAJ, která pomohla zavést všeobecnou amnestii a zasloužila se o národní usmíření. Začátkem 80. let se OAJ poprvé pokusila udržet mír v konfliktu v Čadu, kde došlo k intervenci vojenských jednotek Libye. Byl stanoven předpoklad pro vyslání pomocných jednotek OAJ, znamenalo to, že pomocné síly musely být odsouhlaseny samotným Čadem v souladu se zásadami OSN, libyjské jednotky se stáhly. Čad požádal o pomoc OAJ sám, takže organizace sama neporušila vnitřní integritu země. Ale OAJ nedokázala vyjednat mír a o dva roky později se dokonce jednotky stáhly ze země. Selhání mise bylo způsobeno nedostatkem financí a špatně naplánovaným řešením konfliktu. Počáteční odhadované náklady na mírovou misi s 5000 muži byly 192 milionů amerických dolarů, což byl desetinásobek ročního rozpočtu OAJ. K vytvoření mírové jednotky se zavázalo šest zemí, ale nakonec se zapojil pouze Nigérie, Senegal a Zaire. Tímto způsobem byly řešeny Organizací africké jednoty všechny spory v historii. OAJ v Čadu selhala a o budoucím statusu mírových sil panovaly vážné pochybnosti. Konflikt ve Rwandě začátkem let 90.

---

³ *Uti possidetis* stanovilo to, že hranice, které byly určeny koloniálními mocnostmi, nebylo možné změnit. *Uti possidetis* byl implicitně uznán v čl. 3 Listiny OAJ s cílem omezit mezistátní konflikty vyplývající z hraničních sporů. Udržením stávající hranice se zabránilo vypuknutí řady konfliktů mezi státy v boji o nové hranice.

zdůraznil i hloubku vnitřních problémů, s nimiž se potýkaly desítky let po dekolonizaci některé africké země. OAJ měla původně v této zemi svoje praktiky změnit vysláním vojenských pozorovatelů. OAJ vyvíjela politický tlak, do konfliktu se zapojila i OSN. Ale opatření organizací pro správu těchto problémů byla příliš neefektivní a nezabránila tomu, že přišlo o život během několika měsíců zhruba 800 000 obyvatel Rwandy, kteří se stali oběťmi genocidy. Naopak v Komorách přispěla OAJ humanitární pomocí a fungovala v roli arbitra konfliktu. Proces řešení konfliktů lze rozdělit do tří vzájemně propojených procesů, a to předcházení konfliktů, řízení konfliktů a řešení konfliktů. Předcházení sporů se opírá především o včasné varování a vyhodnocení rizik odpovědných institucionálních aktérů. OAJ byla úspěšnější africkou organizací právě v oblasti preventivní diplomacie, zároveň OAJ postrádala funkci preventivního nasazení mírových jednotek před vypuknutím nepřátelských akcí. Řízení konfliktů se pokusí nastolit pořádek pomocí preventivní diplomacie, sankcemi, udržováním míru, prosazováním míru a humanitární intervencí v případě nutnosti. Schopnost OAJ účinně zvládat a vést konflikty byla znemožněna principem nevměšování se do vnitřních záležitostí země. Nedostatek donucovacích mechanismů v rámci Organizace africké jednoty znamenal, že sankční mechanismy nemusely být dodržované. Řízení konfliktů v rámci OAJ bylo v podstatě omezeno jen na preventivní diplomacii a bylo zaměřeno na zajištění udržitelného míru po ukončení nepřátelských akcí. Změna přišla na summitu v Káhiře v červnu 1993, kdy OAJ formálně přijala mechanismus prevence, řízení a řešení konfliktů. OAJ tímto získala pozorovatelský status s možností nasazení civilních a vojenských misí v zemi, která se chová v rozporu s pravidly. OAJ tím získala více intervenční přístup, aby zabránila případnému konfliktu. (Rechner, 2006: 543–576).

3.5 Shrnutí činnosti OAJ

Organizace dosáhla málo cílů, které si při svém vzniku zadala. Mezi hlavní patřilo dokončení dekolonizace, vyřešení územních sporů a dodržování lidských práv. Organizace se od začátku potýkala s akutním nedostatkem finančních prostředků, mnoho členských států neplatilo povinné roční příspěvky. Nejednotná ideologická zaměření států způsobila to, že státy se postupně nechávaly ovlivňovat ideologiemi z východu či západu. To se podepsalo na mírovém řešení sporů, některé z nich ovlivnily stabilitu i celých regionů. Problematika Západní Sahary musela být ve finále odložena, protože hrozilo rozdělení členství organizace. Členské státy měly často své vnější zájmy, a to ovlivňovalo chod organizace (August, 2013: 164–167). Dalším více pozoruhodným úspěchem bylo prohlášení afrického kontinentu za bezjadernou zónu přijetím smlouvy Pelindaba v roce 1995. Přijetí dokumentu je důkazem udržování společného míru, bezpečnosti a poukazuje na spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti. Struktura OAJ vedla k úspěchu při řešení určitých druhů konfliktů, zároveň struktura zavinila selhání v jiných případech, kdy OAJ nemohla zasáhnout v mnoha ničivých konfliktech. OAJ byla schopna vyhnout se mnohým potenciálním konfliktům vyplývajících z hraničních sporů prostřednictvím svého raného implicitní začlenění a později explicitní přijetí zásady *uti possidetis*. V některých případech byla OAJ schopna položit základy politického řešení. Ačkoliv tyto zásady vedly k několika úspěchům OAJ, je nesporné, že rovněž omezily akce OAJ, a to právě v oblasti řízení a řešení konfliktů. Nejvíce OAJ ublížila v této oblasti zásada svrchované rovnosti, díky tomu měla organizace svázané ruce v mnoha ničivých konfliktech. Paradoxem je, že se organizace snažila zabránit střetu hraničních sporů, které ale uměle dodržovala bez ohledu na kmenové a etnické rozdělení kontinentu. To

minimalizovalo mezistátní konflikty, nad kterými organizace měla právní kontrolu. Změna přišla ukončením bipolární konfrontace, kdy OSN interpretovala principy mírněji. Výsledkem toho bylo, že za určitých okolností OSN mohla schválit zásah do vnitřní suverenity státu jako např. v misi v Somálsku 1992 uchováním mezinárodního míru a bezpečnosti (kapitola VII Charty OSN). OAJ ale tvořila výbornou ochranu hlavám států, které měly osobní a národní zájmy a ke kompromisu docházelo obtížně a docházelo k maření summitů OAJ. Generální tajemník neměl pravomoci iniciovat jakýkoliv přezkum situace, která dle něj představovala hrozbu pro mír a bezpečnost Afriky. Pravomoci v organizaci byly nerovnoměrně rozložené, to vedlo k strukturální neúčinnosti OAJ. Další vážnou překážkou byla absence respektování kolektivního rozhodnutí organizace od členských států., mnohá rozhodnutí byla pouhým doporučením OAJ. OAJ nemohla požadovat poslušnost svých členů jinak než mobilizací veřejného mínění proti neposlušnému chování. OAJ ztratila svou legitimitu členských států v důsledku své neschopnosti prosadit svá rozhodnutí. V rozhodovacím procesu byly potřeba dvě třetiny členů Shromáždění hlav států, to způsobilo zpoždění při řešení naléhavých otázek. OAJ často spoléhala na diplomatická řešení, výsledkem bylo zmírnění konfliktů, ale ve finále nebyly řešeny příčiny konfliktů. A již zmíněný omezený rozpočet vážně působil na fungování organizace. Každá země přispívala jiným množstvím prostředků, a podle toho se odvíjel její vliv v dané misi. Zhoršení situace nastalo po konci studené války, mezinárodní zájem v Africe klesl a s tím i finanční podpora. A členské státy mohly omezit své příspěvky bez následků (Rechner, 2006: 543–576).

3.6 Ekonomická spolupráce

OAJ se rychle stala součástí africké scény. Každoroční summity probíhaly v hlavních městech členských států. Po ukončení kolonialismu a

pádu apartheidu se začala OAJ zaměřovat i na ekonomickou sféru spolupráce. Hospodářská spolupráce byla mezi tématy summitů od počátku (New African, 2013: 132–137). Tak se na pořad summitu v Monrovii roku 1979 dostala otázka hospodářského vývoje kontinentu a jeho ekonomické integrace. Představitelé hlav států schválili tzv. monrovijskou strategii ekonomického rozvoje. V ní se slavnostně zavázali podporovat sociálně ekonomický rozvoj a integraci ekonomik jednotlivých států. Státy chtěly dosáhnout vyšší míry soběstačnosti při spoléhání se na vlastní síly. Současně si v Monrovii slíbily, že zřídí národní, subregionální a regionální instituce, které umožní dosažení určených cílů. Věda a technika měly posloužit hospodářskému rozvoji. Důraz byl kladen na soběstačnost ve výrobě potravin, na rozvoj infrastruktury a dopravy, průmysl a využívání přírodních zdrojů a jejich ochranu směřující k dosažení rychlých sociálně-ekonomických přeměn. V duchu této monrovijské strategie byl vypracován Akční hospodářský plán ekonomického rozvoje Afriky (Lacina, 1987: 348–349). K jeho schválení došlo v dubnu 1980, první OAJ hospodářský summit se konal v Lagosu. Pět let poté na summitu 1985 vydal OAJ deklaraci o ekonomické situaci, která stanovila cíle (New African, 2013: 132–137), a to výstavbu a modernizaci průmyslové struktury, urychlení průmyslových odvětví, opatření pro zlepšení situace potravin v Africe a soběstačnost výroby potravin. Důraz se kladl na potřebu průmyslového zpracování zemědělských plodin a na výrobu stavebních materiálů, energii, textilních a dalších výrobků (Lacina, 1987: 350). K deklaraci byl připojen plán APPER (Africa's priority programme for economic recovery), ten obsahoval dlouhodobé ekonomické cíle s ohledem na životní prostředí a modernizaci odvětví. Znatelného pokroku ale dosáhly jen regionální organizace jako Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS), Jihoafrické rozvojové společenství (SADC). Změna přišla v

průběhu 27. summitu Organizace africké jednoty v Abuji 1991, kde státy podepsaly smlouvu, jež měla založit Africké hospodářské společenství (AEC). Ve smlouvě byla stanovena podrobná fáze pro hospodářskou integraci, zprvu na úrovni stávajících regionálních uskupení, později na kontinentální úrovni. Ve finále mělo dojít k vytvoření společné měny a zapojení zemí do volného obchodu a celkovému ekonomickému sjednocení kontinentu, které měla urychlit nová organizace Africká unie (New African, 2013: 132–137). Její vznik a principy jsou tématem mé další kapitoly, stejně jako ekonomická spolupráce, tou se budu podrobně zabývat v kapitole poslední.

4 AFRICKÁ UNIE

4.1 Založení AU

Jak již bylo zmíněno, po zhroutilí Sovětského svazu a rozpadu komunistického bloku východní Evropy se objevil prostor pro obnovu panafrických myšlenek. Afrika začala opět bojovat za demokracii, ta se stala předpokladem pro ekonomický vývoj a africkou renesanci. Již v roce 1990 francouzský prezident F. Mitterrand stál v čele francouzsko-afrického summitu (státy frankofonní Afriky), který přislíbil ekonomickou a vojenskou pomoc státům, které se zavázaly dodržovat demokratické principy. Autoritářské režimy začaly zanikat (Ndlovu-Gatsheni, 2012: 71–89). Nesmíme zapomenout na pozitivní posun Afriky směrem k demokracii s pádem apartheidu. Model Evropské unie měli afričtí vůdci neustále před očima. Roku 1999 se inspiroval i Muammar Kadáfí, který svolal konferenci v Sirtě v Libyi, kde předložil návrh, ve kterém vyjádřil svůj názor na potřebu transformovat OAJ. Návrh se podobal nápadu K. Nkrumaha z padesátých let na vytvoření Spojených států afrických. Kadáfí obhajoval myšlenku jednotné vlády s charismatickým leaderem, společné armády, přál si zavedení centrální banky, jednotné měny a zavedení práva společného pro celý kontinent. Jedním z nedostatků OAJ bylo neplacení poplatků členských států. V zájmu zachování OAJ zaplatily některé státy o mnoho více peněz než jiné, aby částečně dorovnal deficit. Slabý rozpočet je jedním z důvodů, proč OAJ nenaplnila očekávání Afričanů dojít k velké jednotě, vytvořit si pevné mezinárodní postavení, respekt a trvalý rozvoj. Dle Kadáfího by nový systém placení mohl oživit panafricanismus s vytvořením nové organizace (Bankie, 2010: 123–137).

Po tom, co Kadáffí a další vůdci projevíli zájem o proměnu afrického kontinentu, začala od roku 2000 probíhat pravidelná setkání EU a Afriky za účelem posílení vzájemných vazeb. V Addis Abebě dokonce sídlí zastupitelský úřad EU. Vzájemná kooperace pomáhala v obnoveném procesu demokratizace a usnadnila reformy v řadě zemí Afriky, kde do té doby buď nezačaly, anebo byly ukončeny příliš brzy. Mezi základní principy a strategie mezi zeměmi patřilo posílení a pozvednutí politického partnerství EU a Afriky se zaměřením na institucionální vazby. Velký důraz byl kladen na dodržování míru, posílení bezpečnosti, demokratickou vládu a dodržování základních lidských práv. Další společnou strategií je boj proti HIV/AIDS, dětská práva aj. V neposlední řadě země začaly spolupracovat na šíření občanské společnosti, prevenci konfliktů a post-konfliktní rekonstrukce (Záhořík, 2010: 50–51).

Ve stejném roce 11. července 2000 byla přijata Zakládající listina Africké unie v Lomé v Togu, vstoupila v platnost po ratifikaci poslední země (Nigérie) dne 26. 5. 2001. V tento moment zanikla OAJ jako právnická osoba, protože její chartu nahradila Zakládající listina AU (Rechner, 2006: 543–576). Ta výrazným způsobem zrychlila institucionální rozvoj a proměnu organizace. První summit Africké unie v červenci 2002⁴ byl vyvrcholením transformace OAJ a panafrické obnovy (Jelínek, 2003: 52–67). Možnosti OAJ už byly vyčerpány. Afričané snili o nové sjednocené Africe, proto byla OAJ přetransformována do Africké unie snad natolik silné, aby byla sama schopná postavit se výzvěm 21. století a zapojit se do globálního světa. Kadáffí se inspiroval evropskými integračními strukturami, ale nakonec se zbylými státy převzali jen ty struktury, které mohly být na Afriku aplikovány společně s myšlenkami již

---

⁴ V příloze č. 3 fotografie z prvního summitu AU v Durbanu v roce 2002.

neexistující OAJ. Někteří vůdci s ambiciózními plány příliš nesouhlasili, argumentovali obavami z možné destabilizace kontinentu díky plánované politické a měnové unii. I přesto Kaddáfí dosáhl odsouhlasení návrhu 2/3 všech členských států, jež byla nutná pro vytvoření AU, to by nebylo možné bez podpory dvou největších afrických ekonomik, a to JAR a Nigérie (Müller, 2001).

4.2 Cíle a principy AU

Nesplněné úkoly OAJ z let minulých byly převedeny na AU. Všichni si pokládali otázku, zda to bude akceschopná a úspěšná organizace, či jen přejmenovaná OAJ s novým jménem. Mělo dojít k prohlubování integrace kontinentu v sociální, ekonomické, vojenské, kulturní a politické sféře. To nejmenší, co mohly udělat členské státy, bylo podpoření této nové integrace, jež se snaží Afriku integrovat do světového společenství jako svobodný, jednotný a rovnoprávný kontinent s vlastní identitou a vlastními historickými tradicemi. Sama Afrika se subjektivně celá léta vnímala jako utlačovaný a ponižovaný kontinent (Müller, 2001).

Článek tři zakládající listiny stanovuje následující cíle AU:

- 1) dosáhnout větší jednoty a solidarity mezi africkými zeměmi a národy v Africe
- 2) hájit svrchovanost, územní celistvost a nezávislost členských států
- 3) urychlit politickou a socio-ekonomickou integraci kontinentu
- 4) podporovat a hájit společné postoje k otázkám, které jsou předmětem zájmu kontinentu a jeho národů

- 5) podporovat mezinárodní spolupráci s přihlédnutím k Chartě OSN a Všeobecné deklaraci lidských práv
- 6) podporovat mír, bezpečnost a stabilitu kontinentu
- 7) podporovat demokratické principy a instituce, řádnou správu věcí veřejných
- 8) podporovat a chránit lidská práva a práva národů v souladu s Africkou chartou lidských práv, práv národů a dalších příslušných nástrojů v oblasti lidských práv
- 9) vytvořit nezbytné podmínky, které umožní Africe hrát svou právoplatnou roli v globální ekonomice a v mezinárodních vztazích, spolupráce ve všech oblastech má vést ke zvyšování životní úrovně afrických národů
- 10) koordinovat a harmonizovat politiky mezi stávajícími a budoucími regionálními hospodářskými společenstvími pro postupné dosažení cílů AU
- 11) prosazovat rozvoj kontinentu, podporovat výzkum ve všech oblastech, zejména v oblasti vědy a techniky
- 12) spolupracovat s příslušnými mezinárodními partnery na vymýcení nemocí a podporu dobrého zdraví na kontinentu (African Union, 2011).

AU funguje na základě těchto principů stanovených v článku čtyři zakládající listiny:

- 1) svrchovaná rovnost a vzájemná nezávislost mezi členskými státy
- 2) dodržování hranic existujících od dosažení nezávislosti

- 3) účast afrických národů na činnosti AU
- 4) vytvoření společné obranné politiky na africkém kontinentu
- 5) mírové řešení konfliktů mezi členskými státy AU prostřednictvím vhodných prostředků, o kterých rozhodne Shromáždění
- 6) zákaz použití síly nebo hrozby použít sílu mezi členskými státy
- 7) zákaz vměšování do vnitřních záležitostí kteréhokoliv členského státu
- 8) AU má právo zasáhnout, pokud se členský stát dopustí válečného zločinu, genocidy a zločinu proti lidskosti; o intervenci rozhoduje Shromáždění
- 9) mírové soužití členských států a jejich právo na život v míru a bezpečí
- 10) právo členských států požadovat zásah ze strany AU s cílem obnovit mír a bezpečnost
- 11) podpora soběstačnosti v rámci AU
- 12) podpora rovnosti žen a mužů
- 13) dodržování demokratických zásad, lidských práv, právního státu a řádné správy věcí veřejných
- 14) podpora sociální spravedlnosti s cílem zajistit vyvážený hospodářský růst
- 15) úcta k posvátnosti lidského života, odsouzení a odmítnutí beztrestnosti a politické vraždy, teroristických činů a jiné podvratné činnosti

16) odsouzení a odmítnutí neústavní změny vlád (African Union, 2011).

Pokud si připomeneme principy předchozí organizace, tak dokud platila charta OAJ, byla legitimita vůdců uznávána bez ohledu na to, jak jí bylo dosaženo a v mnohých případech se tak dělo nedemokratickými prostředky. AU nově zavedla podmínky pro udělování sankcí na státy, které by se neřídily politikami unie, anebo by neplatily stanovené příspěvky. S přijetím Zakládající listiny AU došlo ke zrušení zásady nevměšování se do vnitřních záležitostí států afrických zemí a AU si tak ponechala právo intervenovat v členských státech v závažných případech. V minulosti to možné nebylo, a z OAJ se tak v mnohých případech stala neakceschopná organizace (Jelínek, 2003: 52–67).

4.3 Instituce

Institucionální rámec AU je tvořen velkým počtem institucí inspirovaných strukturou EU, od hospodářských, finančních institucí, až po Soud pro lidská práva a práva menšin. Nejvyšším orgánem této organizace je Shromáždění hlav států a předsedů vlád, to stanovuje hlavní priority a směr organizace, vyhodnocuje plnění jednotlivých úkolů vedoucích k socio-ekonomickému rozvoji, rozhoduje o intervenci do států, stanovuje sankce za nedodržování principů AU a za neplacení příspěvků, jmenuje předsedu Komise a soudce Soudního dvora. Skládá se z 53 představitelů. Dvě třetiny představitelů musí být přítomni, aby jednání mohlo být akceschopné. Rozhoduje se na základě konsenzu, či pomocí hlasování (Rechner, 2006: 543–576). Jedním z nejdůležitějších orgánů je Výkonná rada připravující zasedání pro Shromáždění a projednávané otázky, skládá se z ministrů jmenovaných členskými státy, spravuje politiky společného zájmu a sleduje jejich dodržování, podporuje

spolupráci s dalšími organizacemi a partnery Afriky. Dalším důležitým orgánem je Komise zastupující exekutivní funkci. Komise je nezávislá na členských státech a hájí zájmy celé Unie (Rechner, 2006: 543–576). Roku 2004 byl zřízen Panafrický parlament, jeho největší ambicí je vytvořit společnou platformu pro zapojení společnosti do diskuze o afrických záležitostech. Jako sídlo instituce bylo zvoleno město Midrand, které leží v Jihoafrické republice. Každý z členských států je v Panafrickém parlamentu reprezentován pěti poslanci, mezi kterými musí být zastoupena alespoň jedna žena. Zástupci do parlamentu nejsou voleni přímo jako v případě EU, jsou jmenováni národními parlamenty, které disponují i možností zástupce odvolat. První volební období, tedy od roku 2004 do roku 2009, plnil Panafrický parlament pouze poradní funkci. V roce 2009 byl podán podnět k přezkumu této funkce s tím, že by parlament měl dostat i legislativní pravomoc. V současné době se odehrává debata o podobě těchto rozšířených pravomocí (Navarro, 2010: 195–214).

Novým orgánem zavedeným v roce 2002 je i Rada míru a bezpečnosti (PSC). Tato instituce není zmíněna v Chartě AU jako hlavní orgán organizace. Tento patnácti-členný politicko-bezpečnostní výbor spolupracuje s předsedou Komise AU a stará se o preventivní diplomacii. Rozhoduje o mírových misích, orgán doporučuje ozbrojené intervence a uděluje sankce státům, které narušují mír a bezpečnost. Instituce je velmi podobná Radě bezpečnosti OSN. Důležitý je systém včasného varování s centrálním velením a regionálním pozorováním. Monitorovací jednotky fungují na místní úrovni států, to silně zvyšuje význam instituce (Rechner, 2006: 543–576), která jedná v souladu s logikou „*responsibility to protect*“ (odpovědnost za ochranu). Tím se dostáváme k roli Rady bezpečnosti OSN, která měla několikrát v minulých letech opačný názor na povolení

intervence oproti PSC, proto vznikla v roce 2005 dohoda o vzájemném posílení spolupráce mezi institucemi. Zásah AU není v současné době podmíněn souhlasem Rady bezpečnosti OSN. Vlastní rozhodovací struktura PSC umožňuje větší možnosti pro účinné řešení konfliktů v členských státech AU (Omorogbe, 2012: 141–163).

Nyní si uveďme velmi paradoxní příklad libyjské krize v čele s Muammarem Kadáfím, která začala v únoru 2011. Kadáfí hrál po celá léta důležitou roli v boji proti kolonialismu, apartheidu a zasloužil se o založení AU. Libye navíc disponovala množstvím financí a AU štědře podporovala, země patřila mezi pět největších finančních dárců. Nicméně v únoru 2011 začaly v Libyi pokojné protesty proti vládě a rychle se šířily, po týdnů libyjské bezpečnostní síly zahájily palbu na neozbrojené demonstranty. 21. února už začal Kadáfí bombardovat demonstranty bojovými letouny. Ztráty na životech byly obrovské a mezinárodní společenství rychle zasáhlo. 26. února vydala Rada bezpečnosti OSN rezoluci a označila libyjskou vládu odpovědnou za ochranu svých obyvatel, Liga arabských států pozastavila Libyi účast na svých zasedáních, svá opatření přidala i EU. Reakce AU však byla mnohem mírnější, organizace „pouze“ odsoudila nadměrné použití síly proti civilistům a vyzvala stát k ukončení násilí a represí. PSC zastavila udělené sankce a odmítla veškeré vnější vojenské akce na Libyi. Došlo to tak daleko, že AU začala obviňovat mezinárodní instituce z nepřiměřených zásahů a z toho, že nepomáhají urychlovat zlepšení situace v zemi. AU použila oblíbené řešení konfliktů stejně jako v Keni a Zimbabwe, a to dohodu o rozdělení moci ve státě. PSC poskytl usnadnění přístupu humanitární pomoci a snažil se sjednat jednání mezi vládou a opoziční Přechodnou národní radou (TNC), ale PSC nepožadovala odchod Kadáfího a jeho příznivců z vlády a požadovala pouze dohodu a

politické příměří, i přes rozsáhlé masakry a ztráty na životech odsouzené Soudem pro lidská práva v Africe. V srpnu uznala řada institucí TNC za legitimní vládu, AU však ne. I přes své rozsáhlé pravomoci, AU v této libyjské krizi selhala a podkopala si tím svou těžce nabytou důvěryhodnost pro řešení krizových situací do budoucna (Omorogbe, 2012: 141–163).

5 AFRICKÉ HOSPODÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ A NOVÉ PARTNERSTVÍ PRO ROZVOJ AFRIKY

Africké země nabyly svojí nezávislost s velkým očekáváním. Mnoho Afričanů si od dekolonizace slibovalo, že přinese rychlé zlepšení zdejších problémů. Očekávali nárůst příjmů a zlepšení prosperity afrického lidu (Ndulo, 1993: 101–118). V letech, které následovaly krátce po získání nezávislosti, většina států úspěšně rozvinula svoji základní infrastrukturu a zlepšila sociální služby. Po počáteční fázi růstu však většinu ekonomik čekalo zpomalení, které bylo následované poklesem hospodářství (World Bank, 1989: 1). Africké hospodářské společenství (AEC) je organizace, která těsně spolupracuje s Africkou unií. Vytváří vhodné předpoklady pro vzájemnou hospodářskou výměnu napříč africkými státy. Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD) řeší kritické problémy související s chudobou, marginalizací a rozvojem Afriky v 21. století.

5.1 Historie AEC

Při bližším prozkoumání historie zjistíme, že již v 70. letech byly podporovány různé pokusy o rozvíjení ekonomické spolupráce pod záštitou OAJ a Hospodářské komise OSN pro Afriku (ECA). Roku 1970 ministerská konference ECA přijala rezoluci s názvem Rozvojová strategie pro Afriku. O tři roky později následovalo na summitu OAJ přijetí Africké deklarace o spolupráci, rozvoji a ekonomické samostatnosti. Roku 1976 v prosinci přijala rada ministrů OAJ tzv. Kinshaskou deklaraci o postupném založení Afrického hospodářského společenství (Adamcová, Gombala, 2001: 50). Rok 1991 byl historickým předělem ve snaze o hospodářskou integraci v Africe. V tehdejší hlavní město Nigérie, Abuji, došlo k podpisu smlouvy o vytvoření Afrického hospodářského společenství. Tato smlouva byla podepsána na základě Akčního plánu z

Lagosu (podepsán v roce 1980), který byl vůbec prvním vážnějším krokem k větší ekonomické integraci, ale také v boji s chudobou a jiným velkým neduhům afrického kontinentu. V roce 1994 se smlouva o vytvoření Afrického hospodářského společenství dočkala své ratifikace, čímž vstoupila v platnost (Ndulo, 1993: 101–118). Celá realizace tohoto projektu byla rozplánována do šesti navazujících etap. Implementace těchto jednotlivých částí má trvat do konce roku 2028. Pro úspěch celého projektu je zásadní, aby jeho základem byly dobře fungující regionální hospodářská uskupení (REC) která vytvoří jednotlivé zóny volného obchodu, ty se budou později hlouběji integrovat (Adamcová, Gombala, 2001: 50–51). Hospodářskými uskupeními, která mají tvořit základ Afrického hospodářského společenství, jsou: Společenství sahelsko-saharských států (CEN-SAD), Společný trh pro východní a jižní Afriku (COMESA), Hospodářské společenství středoafriických států (ECCAS), Hospodářské společenství západoafriických států (ECOWAS, Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD), Jihoafrické rozvojové společenství (SADC) a Unie arabského Maghribu (UMA) (Pan-African Perspective, 2014).

Smlouva, která byla podepsána v nigerijské Abuji, je rozdělena do šesti etap, celková implementace byla naplánována na 34 let.

Jednotlivé fáze integrace jsou:

- Upevnění již existujících regionálních hospodářských sdružení a vytvoření nových v oblastech, kde je to potřeba (fáze je naplánována na 5 let)
- Stabilizace celních a necelních překážek obchodu. Rovněž postupná integrace především v oblastech obchodu, zemědělství, průmyslu a komunikace. Harmonizace činností regionálních svazků (fáze je naplánována na 8 let)

- Vytvoření zón volného obchodu, stejně tak celní unie v každém regionálním sdružení (fáze je naplánovaná na 10 let)
- Koordinace a harmonizace celních a necelních překážek v obchodním styku mezi jednotlivými regionálními sdruženími (fáze je naplánovaná na 2 roky)
- Vznik společného afrického trhu a společné politiky (fáze je naplánovaná na 4 roky)
- Integrace ve všech sektorech, založení Africké ústřední banky, vznik hospodářské a měnové unie, doprovázený jednotnou měnou. Vznik Panafrického parlamentu a uskutečnění prvních voleb (fáze je naplánovaná na 5 let) (Pan-African Perspective, 2014).

Plány byly skutečně odvážně, nicméně jejich praktická realizace se ukázala být vcelku náročná. Původní plán se od začátku nedaří plnit. Již první fázi této smlouvy, tedy posílení stávajících regionálních ekonomických sdružení a vytvoření nových v oblastech, kde je to potřebné, se nepodařilo s úspěchem dokončit. Tato fáze měla být kompletní nejpozději do konce roku 1999. AEC se však nepodařilo navázat vztahy se Svazem arabského Maghribu, který je zároveň hlavním regionálním ekonomickým sdružením na severu Afriky. Kvůli tomu se tedy AEC nedaří plnit zadaný harmonogram⁵ (Pan-African Perspective, 2014).

Mezi základní cíle AEC patří podpora ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje a integrace afrických ekonomik za účelem vyšší

---

⁵ V příloze č. 4 můžeme vidět jednotlivé státy Afriky, zelenou barvou jsou označeny ty státy, které jsou členy některého z regionálních ekonomických sdružení AEC. Červenou barvou jsou poté zobrazeny země, které sice smlouvu o vytvoření AEC podepsaly, avšak nezúčastní se přímo výměny v rámci regionálních ekonomických sdružení.

ekonomické samostatnosti a vnitřního růstu. Dále by měly být mobilizovány a využity lidské a materiální zdroje Afriky k dosažení rozvoje bez cizí pomoci. V dokumentu je formulována koordinace a harmonizace politiky subregionálních ekonomických společenství a mělo by docházet k podpoře spolupráce ve všech oborech a oblastech kvůli zvýšení životní úrovně obyvatel Afriky. Účelem je dosažení ekonomické stability, vytvoření příznivých vztahů mezi členskými zeměmi (Adamcová, Gombala, 2001: 50–51).

Africké státy, které podepsaly smlouvu o založení AEC, se v dokumentu také zavázaly přistoupit k vytvoření podmínek, díky kterým bude umožněn volný pohyb osob. Toho má být docíleno pomocí bilaterálních smluv, jež mezi sebou uzavřou zúčastněné státy. V afrických státech často nastávají pro jejich obyvatele nepříjemné podmínky, například politická, sociální či ekonomická situace, která snadno přeroste v ozbrojený konflikt. Kvůli těmto faktorům migrují v Africe miliony lidí, jejichž problémy chtějí státy řešit (Treaty establishing the African Economic Community, 1991).

5.2 Vztah AEC k Africké unii

Zakládající akt Africké unie má výrazně pozitivní vliv na rychlost africké integrace, předpokládá totiž rychlejší vznik institucí, které byly AEC naplánovány až do závěrečné etapy integrace, k níž mělo dojít po roce 2023. V současné době tedy Africká unie a Africké hospodářské společenství fungují v jakési formě koexistence, jelikož se některé jejich agendy překrývají či doplňují (Jelínek, 2003: 52–67). Africká unie začala se zřizováním institucí, které byly naplánovány v AEC, avšak jejich realizace byla plánovaná až na mnohem pozdější dobu. Jedná se

především o následující instituce: Panafrický parlament, Africká centrální banka, Africký měnový fond, Africká investiční banka.

Založení panafrického parlamentu ošetřuje Charta Africké unie, která se přitom odvolává na Protokol ke smlouvě o založení AEC. V protokolu je určeno složení, rozdělení pravomocí a také způsob, jakým bude rozhodovat tento orgán, ve kterém jsou zastoupeny všechny africké národy. Mezi hlavní úkoly tohoto orgánu patří provádění politiky a dosahování cílů organizací AU a AEC, rovněž prosazování demokratických hodnot a principů, podpora transparentní veřejné správy, ale rovněž i usnadnění spolupráce mezi jednotlivými regionálními ekonomickými sdruženími (African Union, 2001). Africká centrální banka, Africký měnový fond a Africká investiční banka jsou finanční instituce, jejichž vznikem se zabývalo již AEC, jejich realizaci však chce uspíšit Africká unie.

Africká centrální banka zatím ještě nebyla plně zřízena. Jejím cílem bude vytvořit na základně společné měnové politiky jednotnou africkou měnu, stejně tak zrušení devizových omezení, které brání v rozvoji mezinárodního obchodu (African Union, 2014).

Cílem Afrického měnového fondu bude boj s omezeními mezinárodního obchodu, vzájemná koordinace měnových politik mezi členskými státy a také podpora vzájemné spolupráce lokálních měnových orgánů (African Union, 2014).

Africká investiční banka je zatím jedinou finanční institucí, která již byla plně zřízena. Byla založena Shromážděním hlav států Africké unie. Jejím hlavním úkolem je zajistit financování veřejných a soukromých projektů, které napomáhají k rozvoji regionální hospodářské integrace.

Také pomáhá financovat projekty zaměřené na modernizaci venkova (African Union, 2014).

5.3 Historie NEPAD

Program Nové partnerství pro africký rozvoj, neboli zkráceně NEPAD, byl spuštěn v roce 2001. Iniciátorem celého programu byl tehdejší prezident Jihoafrické republiky Thabo Mbeki. Tento muž chtěl především dosáhnout hospodářského, sociálního a také zemědělského rozvoje, kterým by zvýšil konkurenceschopnost a snížil chudobu afrických zemí (Hulec, 2010: 294). Projednávané otázky NEPAD tvoří tzv. miléniové rozvojové cíle tisíciletí, a to je například snížení osob žijících v extrémní chudobě na polovinu, zajištění školní docházky pro všechny děti, snížení kojenecké úmrtnosti o dvě třetiny a snížení mateřské úmrtnosti o tři čtvrtiny, a to vše do roku 2015 (Jelínek, 2003: 52–67).

NEPAD spojil dva tehdejší programy hospodářské pomoci a rozvoje Afriky – plán Omega a Millennium Partnership for the African Recovery programme. Na plnění tohoto programu dohlíží Africká unie, která tento program podporuje a pravidelně vyhodnocuje. Program NEPAD prostřednictvím Africké unie vyzdvihuje význam regionálních hospodářských uskupení a jejich integrace pro atraktivitu těchto oblastí jako cílových destinací zahraničního kapitálu. Program NEPAD byl spuštěn právě kvůli touze po snížení rozdílu mezi rozvojem v Africe a zbytkem světa, rovněž měl za cíl zvýšit roli Afriky ve světě. Reprezentanti moci jednotlivých afrických států byli přesvědčeni, že jsou povinni vypořádat se s chudobou a směřovat své země k růstu, proto své úsilí svedli do projektu transformace Organizace africké jednoty a programu NEPAD (Edoho, 2011: 103–124). Za klíčový předpoklad pro rozvoj Afriky považuje NEPAD zlepšení přístupu na trhy vyspělých zemí a diverzifikaci

africké ekonomiky s pomocí přímých zahraničních investic, předpokladem těchto investic je zlepšení kvality státních struktur a vlastnických práv, vybudování infrastruktury, rozvoj regionální integrace a zajištění bezpečnosti a míru na kontinentu. Součinnost ze strany mezinárodního společenství je pro realizaci programu NEPAD nezbytná do té doby, než začnou investoři Afriky jako demokratickému kontinentu důvěřovat (Jelínek, 2004).

Do programu NEPAD byly zpočátku vkládány velké naděje, hlavně neafrické země byly v jeho hodnocení optimistické. Mezi státy Afriky však panovaly smíšené názory. Představitelé jednotlivých zemí se obávali, aby ekonomicky nejsilnější státy nezneužily svého dominantního postavení a neobohacovaly se na úkor slabších států. V prvních letech fungování programu NEPAD se ukázalo, že jeho cíle jsou často nedosažitelné a na jejich splnění bude potřeba mnohem více finančních prostředků. Díky správné propagaci a komunikaci získaly africké státy v prvních pěti letech po založení na základě Akčního plánu pro Afriku o polovinu více finanční pomoci ze strany Evropské unie a USA (Barber, 2005: 1079–1096).

5.4 Profil a cíle programu NEPAD

Program Nové partnerství pro africký rozvoj je hospodářským programem, který podporuje rozvoj afrického kontinentu. Mezi hlavní cíle programu patří zvýšení atraktivity afrických zemí pro zahraniční investory, čímž chce dospět ke zlepšení situace v těchto zemích. Dále se program snaží zvýšit podíl afrických zemí na mezinárodním obchodu, podporuje princip trvale udržitelného hospodářského růstu atd. Program NEPAD je prvním komplexním přístupem k problémům afrických států, který vypracovaly vlády afrických států a který má plnou podporu zahraničních partnerů. Už v roce 2002 Valné shromáždění OSN požádalo všechna svá

oddělení a agentury, aby své africké aktivity koordinovaly a diskutovaly s potřebami programu NEPAD. Zakládajícími členy programu NEPAD jsou: Jihoafrická republika, Nigérie, Alžírsko, Egypt a Senegal. Dokument NEPAD byl ratifikován členy Africké unie v roce 2002. V současnosti je program NEPAD považován za rozvojový plán pro Afriku všemi západními zeměmi, stejně tak většinou mezinárodních organizací a institucí (NEPAD, 2014).

Od roku 2001, kdy došlo k jeho vzniku, program NEPAD spustil a dosáhl mnoha zajímavých výsledků. Součástí plánu je propojení afrických států pomocí optického kabelu, který by těmto zemím zajistil kvalitní přístup k internetu a ostatním telekomunikačním službám. V současnosti jsou pro tento systém budována technická zařízení. NEPAD také spustil program elektronického školství. Jeho prostřednictvím chce docílit zvýšení kvality výuky v afrických školách pomocí informačních technologií. Tento program dodal v pilotním provozu do více než 80 škol v šestnácti zemích počítačové učebny. NEPAD dostal finanční podporu od Španělska na zajištění silnějšího postavení žen. S touto pomocí byl založen NEPAD Španělský fond pro posílení postavení žen, který se snaží zlepšit kvalifikaci žen a jejich ekonomické uplatnění. Tento fond zatím rozdělil více než 8,5 milionů dolarů mezi 46 projektů ve 23 různých zemích. Projekty, které již skončily, přinesly zvýšení příjmů pro zainteresované ženy, rovněž jejich zlepšenou konkurenceschopnost. Fond nedávno uvolnil necelé 3 miliony dolarů pro vytvoření obchodního inkubátoru pro africké podnikatelky z východní, jižní a západní Afriky (Africa Renewal, 2011). Afrika potřebuje rozsáhlé změny ve svém systému zemědělství pro lepší potravinové zajištění. NEPAD proto vytvořil program pro podporu rozvoje v zemědělství (CAADP), který se snaží tyto změny prosadit. Tento program se snaží zlepšit ekonomický

stav států prostřednictvím zvýšených investic. Hlavním cílem CAADP je investování 10 % národních rozpočtů do zemědělství. Údaje z května roku 2011 říkají, že do této doby podepsalo CAADP smlouvu a integrovalo ji do svých národních zemědělských strategií už 26 států. NEPAD také podporuje různé další iniciativy, například pomáhá řídit reformy v oblasti rybářství (Ibrahim, 2011). Na summitu Africké unie v roce 2010, která se konala v hlavním městě Ugandy, Kampale, byla dohodnutá podoba strategie pro rozvoj infrastruktury v Africe (PIDA). Tato strategie vytváří vhodné předpoklady pro vybudování kvalitní lokální i přeshraniční infrastruktury pro transport, přenos energií, vody, ale i spojení pro informační a telekomunikační technologie. PIDA bude koordinovat politiku a investice v těchto oblastech mezi lety 2011 a 2030. Hlavní části rozpočtu PIDA, který se odhaduje na deset milionů dolarů, tvoří finance od Evropské unie, Islámské rozvojové banky a NEPAD (Europa, 2007). Plán farmaceutické výroby pro Afriku, přijatý summitem Africké unie v roce 2007, míří ke zvýšení lokální produkce léků a medicínských potřeb, které jsou v tuto dobu v obrovském podílu produkovány zahraničními farmaceutickými společnostmi. Plán podporuje jednotlivé africké země ve vytváření strategií pro podporu vlastních farmaceutických společností (Africa Renewal, 2011).

5.5 Investoři programu a jeho úspěchy

Velice záhy po spuštění programu NEPAD se ukázalo, že celý projekt nebude možné finančně zajistit pouze pomocí afrických zemí, na řadu tedy musely přijít zahraniční prostředky. Mezi významné investory tohoto projektu se zařadily mezinárodní organizace jako Světová banka, Evropská unie, Mezinárodní měnový fond. Projekt NEPAD rovněž těsně spolupracuje s G8 a OECD.

Pokud se však podíváme na dostupná data, zjistíme, že africký ekonomický růst v dekadě, kdy byl představen projekt NEPAD, tedy v letech 2000 až 2009, byl mnohem vyšší než ekonomický růst v dekadě před představením projektu NEPAD. Roční průměr vzrostl z 2,7 % mezi léty 1990 až 1999 na 5 % za období 2000 až 2009. Růst na hlavu skočil z 0 % na 2,6 % za stejné období. Je však důležité poznamenat, že žádné z těchto zlepšení v ekonomických statistikách nemělo výrazný dopad ani na zaměstnanost, ani na snížení chudoby. Jednou z hlavních věcí, kterou by se měli představitelé Africké unie ohledně programu NEPAD zabývat, je, jak zajistit, aby zlepšování ekonomické situace bylo častěji doprovázeno jevy, jakými jsou tvorba pracovních míst a redukce chudoby. Projekt NEPAD zaznamenal úspěchy také v oblasti zemědělství. Skrze svůj program CAADP pomalu vytváří podmínky pro vyšší zemědělskou produktivitu a výnosy v Africe. Díky CAADP dávají africké státy větší pozor na to, co se děje v jejich zemědělství. Osm zemí již dosáhlo na požadovanou hranici 10 % rozpočtu odváděných do zemědělství, dalších šest států se dostalo na domluvenou hranici 6 % meziročního růstu zemědělských výnosů. NEPAD zároveň učinil pokrok v budování infrastruktury napříč africkými regiony, což je pro další rozvoj zemědělství zásadní oblast. Dalším úspěchem projektu NEPAD je to, že dostal Afriku na mezinárodní scénu a také sjednotil mezinárodní podporu pro africký region. Spuštění Akčního plánu pro Afriku v roce 2002, který byl vypracován organizací G8, se uskutečnilo jako důsledek adopce programu NEPAD. Akční plán pro Afriku byl vytvořen k zajištění podpory implementace projektu NEPAD. Od roku 2002 byl zaznamenán strmý nárůst rozvojové pomoci pro africké státy. Celková finanční pomoc vzrostla z 21,4 miliardy dolarů v roce 2002 na 47,9 bilionů dolarů v roce 2010. Navzdory výši této částky je stávající úroveň rozvojové podpory stále pod úrovní závazků pro místní region. Přijetí NEPAD bylo rovněž

klíčovým faktorem, který přiměl lídry G8 k tomu, aby přijali zástupce afrických zemí na jednáních G8 a posléze G20 (Ibrahim, 2011).

Navzdory všem dosaženým úspěchům a pokroku, který byl dosažen na cestě k implementaci návrhů projektu NEPAD, se stává čím dál jasnější, že africké země jsou ještě velmi vzdálené tomu, aby dosáhly splnění svých hlavních cílů, kterými jsou vymýcení chudoby, zajištění trvale udržitelného růstu pro africké země a další. K dalšímu urychlení vývoje je zapotřebí vyšších lidských a finančních prostředků pro projekt NEPAD, kvalitnější infrastruktura atd. (UNECA, 2007).

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zachytit panafrické myšlenky projevující se v integraci Afriky z období dekolonizace a od počátku 90. let, kdy došlo k znovu obrození těchto panafrických myšlenek. Výzkumná otázka se týkala analýzy rozdílů těchto dvou etap panafricanismu.

Ze začátku práce jsem se zabývala historickým kontextem, který je důležitý pro objasnění klíčových událostí vedoucích k panafrickým integračním procesům. Afrika byla vždy kontinentem bohatým na vzácné komodity, suroviny, a proto se dostala do hledáčku významných mocností. Velká část Afričanů byla zotročena. Evropské pronikání probíhalo celé 19. století, před začátkem první světové války byla Afrika rozparcelována, drancována a ekonomický prospěch připadl mocnostem.

Už v této době se ve světě formovala panafrická hnutí bojující za ukončení útlaku a otroctví, jelikož byli potomci černých otroků nuceni k práci v Americe, odtrženi od své vlasti, svých specifických kulturních a národních identit. Důležitým rokem se stal rok 1898, kdy vzniklo v Londýně hnutí Africká asociace, na jehož základě se o tři roky později konal první panafrický kongres, ale ještě za dob nedotknutelného kolonialismu. I přesto to byl krok dopředu, jelikož se panafricanismus dostal konečně i na africký kontinent.

Přelomová změna přišla s ustanovením Atlantické charty z roku 1941, tento dokument garantoval právo národů určit si formu vlády na svém území. Na tento dokument navázala Charta OSN, jež vyslovila právo národů na sebeurčení a samosprávu. V roce 1945 se sešel již pátý panafrický kongres, který se zabýval osvobozením Afriky a jejích obyvatel od koloniální nadvlády. V duchu panafricanismu získala Ghana pod vedením Nkrumaha nezávislost. Dekolonizační myšlenky postupně sílily

po úspěšném modelu Ghany, výrazně přispěl vliv USA a SSSR, které se shodly v otázce dekolonizace kontinentu i přes utvářející se bipolární konfrontaci. Nastaly však vážné problémy s odlišností etnik na společném území, nevyvinutou ekonomikou a celkovou nepřipraveností nově vzniklých států převzít moc a koloniální správu. Nicméně rok Afriky a vytvoření OAJ v roce 1963 považují za vrchol první vlny panafricanismu. Organizace měla vytvořit štít pro nově vzniklé státy, které potřebovaly řádně zakotvit svou vnitřní i vnější pozici a stala se nadějí pro dosažení jednoty kontinentu.

Rychle vytvořené nové státy nesplňovaly své funkce, státní ekonomiky se staly závislými na vnější podpoře, sílila vnitřní nestabilita, v Africe vznikalo velké množství zhroucených států. Ty disponovaly pouze vnější suverenitou nedotknutelnou na základě Charty OAJ, tím byla zmařena spousta snah o prosazování panafrických myšlenek, jelikož se státy nechtěly řídit jednotou kontinentu a Organizace se snažila udržet mír a pořádek alespoň naoko. Ideály panafricanismu se dostávaly do střetu se silným nacionalismem. Elity u moci začaly být mnohdy chamtivé a nedbaly na zájmy svých obyvatel, jak si zprvu zadaly.

V 80. letech se začala výrazněji proklamovat myšlenka panafrické ekonomické spolupráce, ta měla být realizována postupnými kroky. Nutno podotknout, že Afrika disponuje obrovským ekonomickým potenciálem. Zásadnějších úspěchů dosáhl kontinent až v 90. letech, kdy nastala druhá vlna panafricanismu, státy začaly hledat cestu k opravdové demokracii za podpory mezinárodního společenství a nestátních organizací. Tato druhá vlna měla ekonomický ráz, oproti první vlně, jež se zabývala politickými problémy. Příkladem panafrické ekonomické spolupráce jsou výše popsané organizace NEPAD a AEC, ty si zadaly velmi ambiciózní cíle, ale již od začátku neplnily své plány. Přesto jim nemůžeme odepřít snahu

a nesmíme opomenout již dosažené výsledky, které pomáhají zlepšovat životní úroveň Afričanů ve spolupráci s dalšími partnery. Afričané pociťují změny a zlepšení situací ve svých zemích a podporují myšlenky jednoty a panafricanismu, důkazem budiž africká renesance a různé kulturní a společenské akce oslavující panafrické myšlenky.

Druhá vlna panafricanismu vyvrcholila přetransformováním Organizace africké jednoty v roce 2002 do Africké unie. Tato událost má demonstrovat jakýsi druhý dech a druhou vlnu panafricanismu, která vznikla přímo na africkém kontinentu. AU nyní připouští intervenci do států, což z ní udělalo akceschopnější organizaci, než byla OAJ. Na základě programu NEPAD, společenství AEC a AU došlo ke zlepšení situace v Africe, k částečnému vytvoření infrastruktury, došlo k zmenšení zdravotních a potravinářských nedostatků, velký důraz je kladen na dodržování lidských práv a demokratické hodnoty. AU je nyní organizací, jež dokáže částečně chránit své státy a obyvatele, ale ne tak, jak bychom si všichni přáli. Jedním z důvodů jsou i ekonomické zájmy a závazky.

Nedostatek zdrojů bude, dle mého názoru, v budoucnu neustálým problémem v řešení krizových situací. Podpora nestátních aktérů a investorů z jiných států nebude dostačující, protože investoři nebudou mít zájem investovat peníze tam, kde nevidí návratnost, a takovýchto případů bude přibývat.

Zatímco při první vlně v 60. letech přispěl panafricanismus k emancipaci národů a pomohl k vymanění se z kolonialismu, nyní musí tato idea a země čelit nástrahám neokolonialismu, protože státy zcela neodstranily důsledky koloniální nadvlády. Přerod OAJ do AU je institucionálním hledáním jednoty a cílem je udělat z Afriky rovnocenného hráče globální ekonomiky. V současné době by měl panafricanismus

příspět hlavně k tomu, aby došlo k odstranění autoritářských nedemokratických režimů a panafricanismus by se měl stát ideologickým základem pro nastolení vlády lidu. Africká jednota se musí začít budovat na místní úrovni a postupně přejít na úroveň národní, tak by mohla být vytvořena pevná politická stabilita. Momentální situace v Africe by se dala přirovnat k začarovanému kruhu. Afričané se neustále snaží prosadit změnu, ale změny přicházejí pomalu, kapacity a politická zralost nejsou dostatečné, jen čas ukáže, do jaké míry Africká unie jako panafrická organizace dokáže pomoci zlepšit životní úroveň, podmínky k životu samotnému, odstraňovat korupci a snad panafricanismus přinese zemi trvalou stabilitu a demokracii.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Adamcová L. – Gombala, I. (2001). *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe* (Praha: VŠE).

Adi, H. – Sherwood, M. (2003). Pan-African History: Political Figures from Africa and the Diaspora since 1787. *African Studies Review*. Vol. 48, No. 1, s. 214–217.

Africa Renewal (2011). *NEPAD on the ground* (<http://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2011/nepad-ground>, 26. 3. 2014).

Africa Union (nedatováno). *African Union in a nutshell* (http://www.africa-union.org/root/au/AboutAu/au_in_a_nutshell_en.htm, 25. 4. 2014).

African Union (2001). *Protocol to the Treaty Establishing the African Economic Community Relating to the Pan-African Parliament* (http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_TREATY_ESTABLISHING_THE_AFRICAN_ECONOMIC_COMMUNITY_RELATING_PAN_AFRICAN_PARLIAMENT.pdf, 25. 3. 2014).

African Union (2011). *Constitutive Act of the African Union* (http://www.au.int/en/sites/default/files/Constitutive_Act_en_0.htm, 17. 4. 2014).

African Union (2014). *AU Organs* (<http://www.au.int/en/>, 24. 3. 2014).

Atlantablackstar (2013). *Blueprint For Changing The World: 5 Black Mastermind Groups That Did it* (<http://atlantablackstar.com/2013/11/01/blueprint-for-changing-the-world-5-black-mastermind-groups-that-did-it/4/>, 24. 4. 2014).

August, M. (2013). The OAU and African disunity. *New African*. No. 528, s. 164–167.

Bankie, Forster, B. (2010). Antithesis – the reconstruction of the African Union for a viable and sustainable solution for the unity of Africans. *International Journal of African Renaissance Studies*. Vol. 5, s. 123–137.

Barber, J. (2005). The New South Africa's Foreign Policy: Principle and Practice. *International Affairs*. Vol. 81, No. 5, s. 1079–1096.

Boateng, O. (2013). OAU and Western penetration efforts. *New African*. No. 528, s. 142–147.

Edoho, Felix M. (2011). Globalization and Marginalization of Africa: Contextualization of China-Africa Relations. *Africa Today*. Vol. 58, No. 1, s. 103–124.

Europa (2007). *Partnerství EU-Afrika pro infrastrukturu* (http://europa.eu/legislation_summaries/development/sectoral_development_policies/r13013_cs.htm, 30. 3. 2014).

He, W. (2013). Unifying Africa. *Beijing Review*. Vol. 56, No. 21, s. 13–13.

Honová, I. (2007). *Integrační procesy ve světové ekonomice* (Ostrava: Technická univerzita Ostrava).

Hulec, O. (2010). *Dějiny jižní Afriky* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Humanrights (2010). *OAU – Organisation of Africa Unity. OAU Charter*, 16. 8. 2010 (<http://www.humanrights.ch/de/Instrumente/Regionale/Afrika/OAU/index.html>, 21. 3. 2014).

Ibrahim, Assane M. (2011). *Delivering on the NEPAD agenda: Mobilising financing for NEPAD programmes and projects* (<http://www.nepad.org/system/files/Delivering%20on%20the%20NEPAD%20Agenda%20%20Mobilising%20financing%20for%20NEPAD%20Programmes%20and%20Projects.pdf>, 26. 3. 2014).

Iliffe, J. (2001). *Afrika a Afričané. Dějiny kontinentu* (Praha: Vyšehrad).

Jelínek, P. (2003). Africká unie – integrace reálná nebo deklarativní? *Mezinárodní vztahy*. No. 1, s. 52–67.

Jelínek, P. (2004). Rozvojové peripetie Afriky. *Rozvojovka*, 1. 9. 2004 (<http://www.rozvojovka.cz/clanky/145-rozvojove-peripetie-afriky.htm>, 20. 2. 2014).

Klíma, J. (2012). *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Lacina, K. a kol. (1987). *Nejnovější dějiny Afriky* (Praha: Nakladatelství Svoboda).

Ledwidge, M. (2008). Du Bois and Garvey: Foreign Affairs and Two Roads to Pan-Africanism. *The Centre for International Politics Working Paper Series*. No. 39, s. 1–32.

Mapsoft (nedatováno). *Organisation of African Unity – Africa maps* (<http://mapsof.net/map/organisation-of-african-unity#.U1m1Fs-KDIU>, 25. 4. 2014).

Ministerstvo zahraničního obchodu (1962). *Kolonialismus a neokolonialismus* (Praha: Výzkumný ústav pro zahraniční obchod).

Musabayana, W. ed. (2013). *AU ECHO* (http://summits.au.int/en/sites/default/files/AUEcho_27012013_v2.pdf, 29. 3. 2014).

Müller, D. (2001). Africká jednota – budoucnost nebo utopie? *Globalpolitics* (<http://www.globalpolitics.cz/clanky/africka-jednota>, 1. 3. 2014).

Navarro, J. (2010). The Creation and Transformation of Regional Parliamentary Assemblies: Lessons from the Pan-African Parliament. *The Journal of Legislative Studies*. Vol. 16., No. 2, s. 195–214.

Nálevka, V. (2004). *Čas soumraku. Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce* (Praha: TRITON).

Ndlovu-Gatsheni, S. J. (2012). Fiftieth Anniversary of Decolonisation in Africa: a moment of celebration or critical reflection?. *Third World Quarterly*. Vol. 33, No. 1, s. 71–89.

Ndulo, M. (1993). Harmonisation of Trade Laws in the African Economic Community. *International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 42, s. 101–118.

Nepad (2014). *History* (<http://www.nepad.org/history>, 20. 2. 2014).

New African (2013). *The Birth of the OAU*. No. 528, s. 132–137.

Nkrumah, K. (1963). *Africa must unite* (New York: Frederick A. Praeger).

Nkrumah, K. (1964). *Consciencism. Philosophy and ideology for decolonization* (New York: Monthly Review Press).

Omorogbe, Eki Y. (2012). The African Union, Responsibility to Protect and the Libyan Crisis. *Netherlands International Law Review*. Vol. 59, No. 2, s. 141–163.

Padelford, Norman J. (1964). The Organization of African Unity. *International Organization*. Vol. 18, No. 3, s. 521–542.

Pan-African Perspective (2014). *The African Economic Community. Prepared by the Economic Co-operation and Development Department* (<http://www.panafricanperspective.com/aec.htm>, 3. 3. 2014).

Rechner, Jonathan, D. (2006). From the OAU to the AU: A Normative Shift with Implications for Peacekeeping and Conflict Management, or Just a Name Change?. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. Vol. 39, No. 2, s. 543–576.

Shiming, Z. (2003). *The OAU and the Settlement of Internal Conflicts in Africa* (http://bic.cass.cn/english/InfoShow/Arcitle_Show_Conference_Show.asp?ID=353&Title=Africa%20Beyond%202000&strNavigation=Home%3EForum&BigClassID=4&SmallClassID=11, 26. 3. 2014).

Treaty establishing the African Economic Community (1991). *Review of Legal and Institutional Instruments to Facilitate Intra-regional Transport and Trade within Sub-Saharan Africa* (http://www4.worldbank.org/afr/ssatp/Resources/HTML/legal_review/Annexes/Annexes%20III/Annex%20III-03.pdf, 24. 3. 2014).

UNECA (2007). *Challenges and Prospects in the Implementation of NEPAD* (<http://www.uneca.org/sites/default/files/uploaded-documents/RCM/rcm10/challenges-and-prospects.pdf>, 26. 3. 2014).

Volenec, O. (2004). *Aktuální otázky mezinárodních vztahů. Ohniska a konflikty v Africe* (Praha: VŠE).

Wallerstein, I. (1966). The early years of the OAU. The Search for Organizational Preeminence. *International Organization*. Vol. 20, No. 4, s. 774–787.

Wikipedia (2006). *Maps of International Organizations* (<http://en.wikipedia.org/wiki/File:AEC.png>, 29. 3. 2014).

World Bank (1989). *Sub-Saharan Africa: from crisis to sustainable growth: a long-term perspective study* (Washington, D. C.: World Bank).

Záhořík, J. (2010). *Subsaharská Afrika* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

8 RESUMÉ

The main topic of my bachelor thesis are the panafrican integration processes. In this thesis, I divide the panafricanism into two main branches. The first one did not originate in Africa, but in America, where slaved Africans fought against the repression. In the 20th century panafricanism spreaded to Africa. In this time the panafrican congresses began to govern.

Panafricanism helped with the decolonization of Africa. As a top of the first wave of panafricanism is considered the creation of the Organisation of African Unity (OAU). With this historical context deals my first chapter.

The following chapter deals with the Organisation of African Unity, which in 1963 became the first panafricanism organization. The main objective have to be the proper completion of decolonization and the resolution of territorial disputes by peaceful means.

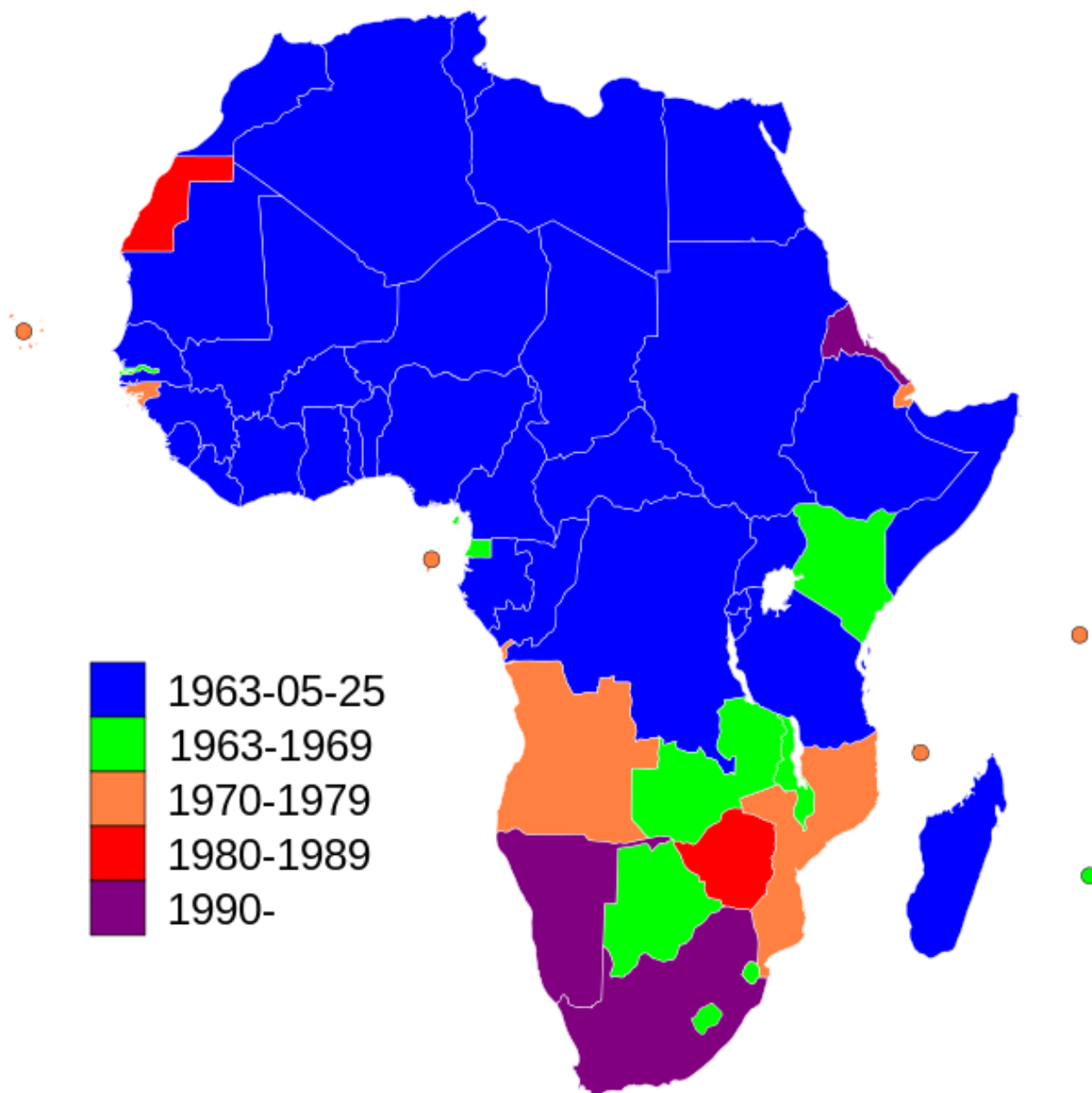
The third chapter is related to the chapter about the Organisation of African Unity, because this organization has transformed into African Union (AU), in 2002. African Union is supposed to be more operational organization. African Union was introduced to correct deficiencies of Organisation of African Unity and revived panafrikanismus.

Panafrican cooperation has also influenced the economy. I deal with this issue in the last chapter, where I mentioned related organizations: The African Economic Community (AEC) and The New Partnership for Africa's Development (NEPAD). The economic cooperation increased in nineties, when the second wave of pranafricanism started. This wave has its origin in Africa.

9 PŘÍLOHY

9.1 Příloha č. 1

Zdroj: <http://mapsof.net/map/organisation-of-african-unity#.U1m1Fs-KDIU>

9.2 Příloha č. 2

Zdroj: <http://atlantablackstar.com/2013/11/01/blueprint-for-changing-the-world-5-black-mastermind-groups-that-did-it/4/>

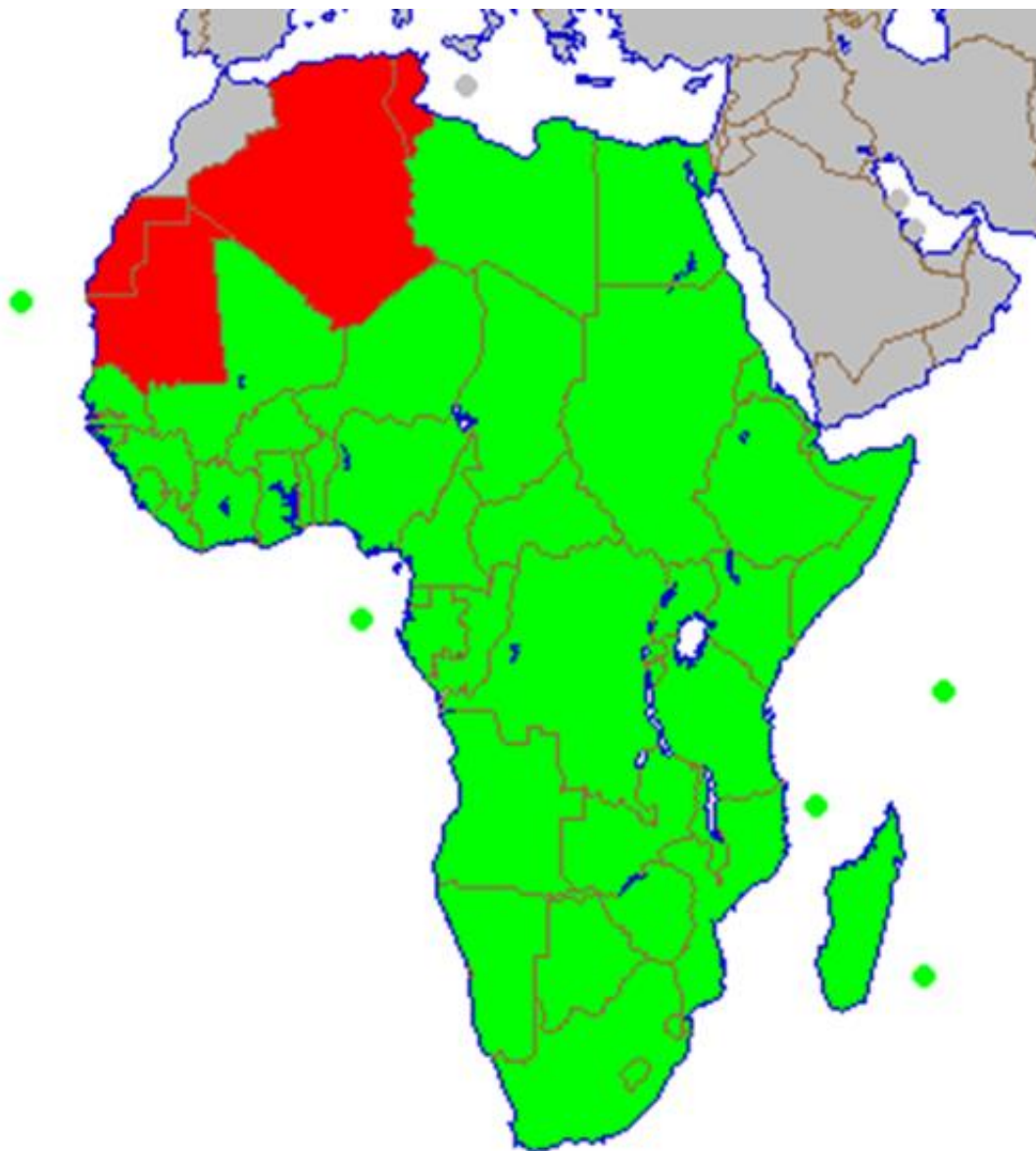
9.3 Příloha č. 3

Zdroj:

http://www.africaunion.org/root/au/AboutAu/au_in_a_nutshell_en.htm

9.4 Příloha č. 4

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:AEC.png>